

HRVATSKI
11-12
1991 **PLANINAR**

**ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

Godište 83
Volume 83

Studen-i-prosinac 1991
November-December 1991

Broj 11-12
Number 11-12

SADRŽAJ

Hrvatski planinarski savez u UIAA	241
Želimir Kantura: Kolovratske stijene	242
Marija Štibrić: Doviđenja na slobodi !	246
Mira Šincek: Vraćanje u proljeće	247
Nina Pučar-Krpan: Na padinama Medvednice	248
Ivan Jakovina: Foto-bilješke iz slavonskih planina	250
Josip Gobac: Za Degenijom velibilitikom	253
Želimir Kantura: Pater Slavoljub Jelinek	256
Vladimir Jagarić: Stotinu godina planinarenja po Žumberku	259
Mirko Belavić: Od morske obale do spojnog puta KPP – VPP	266
Dr. Željko Poljak: Kap. Gjuro Pany	268
Barbara Lapenna-Brakus: Na čileanskim planinama	270
Ivica Matković: Verdon – san se ostvario	274
Đuro Priljeva: PD "Gavrilović" Petrinja	276
Nikola Kizem: Katalog planinarskih značaka	278
Speleologija	280
Suradnja hrvatskog i slovenskog planinarskog saveza	282
Radovi na Zavižanu	282
Vijesti	284
Sadržaj godišta	287

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof.dr. Željko Poljak, YU-41000 Zagreb, A. Cesarca 5

UREDNIČKI ŠTAMPAJUĆI: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, ing. Vlado Božić, Tomislav Đurić, Željko Gobec, Želimir Kantura, Jakša Kopić, prof. Krunoslav Milas, Tomislav Pavlin, prim.dr. Milivoj Kovačić

IZDAVAC I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, YU-41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 041/448-774 (9-15 sati). Fax 041/441-088. Izlazi u šest dvobroja godišnje. Prvi broj izšao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine".

Pretplata za 1992. godinu: obavijest na stranici 286.

Uplaćuje se na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535. Na uplatnici valja naznačiti: za "Hrvatski planinar" i čitko ispisati točnu adresu pošiljaoca. Oslobođeno od poreza na promet (5499 od 21. 12. 1972)

Tisak: Štamparija "Spiridon Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Hrvatski planinarski savez u UIAA

UNION INTERNATIONALE DES ASSOCIATIONS D'ALPINISME

INTERNATIONALER VEREIN DER
ALPINISTEN VERBÄNDE
THE INTERNATIONAL UNION OF
ALPINIST ASSOCIATIONS

UNIONE INTERNAZIONALE DELLE
ASSOCIAZIONI ALPINISTICHE
UNION INTERNACIONAL DE
ASOCIACIONES DE ALPINISMO

c/o Generalsekretariat SAC
Helvetiaplatz 4 - CH-3005 BERN
Tel. (031) 44 46 24 - Telex 32016
Banque: Société de Banque Suisse
Genève - No. 182.254/2

MOUNTAINEERING ASSOCIATION OF CROATIA
Kozarceva 22
YU-41000 ZAGREB

Lugano, October 8th, 1991

Dear Croatian friends,

It is a pleasure to us to confirm you (once again by normal mail) that the General Assembly of UIAA held in Budapest on September 28th. 1991, has accepted your request of admission of the MOUNTAINEERING ASSOCIATION OF CROATIA to the UIAA.

You will find enclosed the statutes of UIAA and the new list of UIAA members. Referring to art. 9 b, only one association in every country has the voting right. As soon as Croatia will get fully independent, you will become a member of UIAA with right of vote.

Concerning the membership fees, the UIAA treasurer will send you a bill at the beginning of 1992.

With our best regards,
yours sincerely

UNION INTERNATIONALE DES ASSOCIATIONS D'ALPINISME
Dr. Carlo Sganzini, Past-President

enclosures ment.

HRVATSKI PRIJEVOD

Dragi hrvatski prijatelji,

Sa zadovoljstvom vam potvrđujemo, ovaj put redovnom poštom, da je Generalna skupština UIAA održana u Budimpešti 28. rujna 1991. prihvatala Vaš zahtjev za pristup Hrvatskog planinarskog saveza u UIAA.

Uz ovo pismo naći ćeće Statut UIAA i novi popis članova UIAA. U smislu člana 9b samo jedna organizacija iz svake zemlje ima pravo glasa. Čim Hrvatska postane potpuno samostalna, vi ćeće postati članom UIAA s pravom glasa.

U vezi sa članarinom, blagajnik UIAA poslat će vam račun početkom 1992. godine.

S punim poštovanjem

Dr. Carlo Sganzini,
dosadašnji predsjednik UIAA

Kolovratske stijene

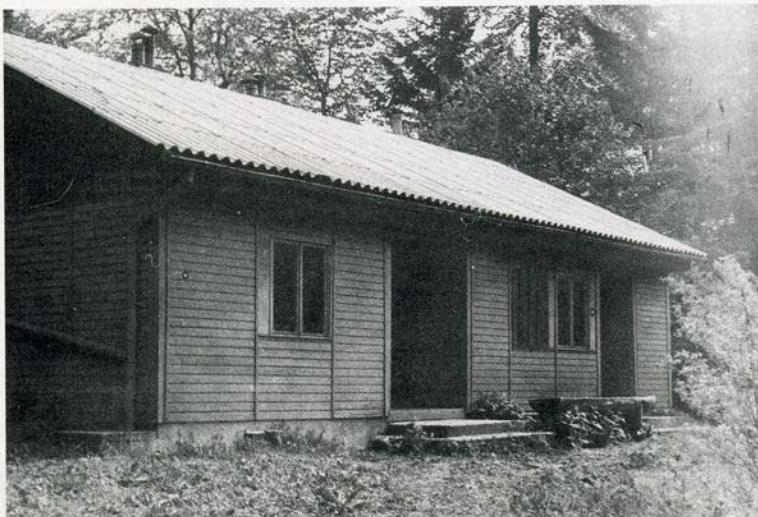
Male tajne Velike Kapele

ŽELIMIR KANTURA, ZAGREB

Predivno lipanjko jutro. Jedva su se počele žutiti sjeverne stijene otoka Krka pod kosim zrakama tek izlazećeg sunca. Pučina je još tamno modra. S terase skloništa u Viništu dalekozorom razgledavam malu plažu u uvali Jasenova. Još se sjećam prekrasnog izleta kroz klanac Triget. Vesna iznosi kavicu, taj tako dragi mali obiteljski jutarnji obred. Danas ćemo na Kolovratske stijene.

Sjedamo u auto i krećemo put starog grada Ledenice. Moramo zastati pred kućom dragog nam prijatelja, "ledeničkog plovana". Tako smo od milja nazvali tajnika mjesnog ureda Milana Draginića. Nije on samo tajnik. On je i matičar i socijalni radnik i sve ono što živo naselje treba da ljudi ne bi morali odlaziti u Novi Vinodol ili, možda, još dalje u Crikvenicu. Prijateljujemo još od onog dana kada smo započeli uređivati sklonište u Viništu. Novaca niotkuda. Treba nam malo cementa. A naš Plovan iz skromnih sredstava daje naručbenicu s riječima: "Ljudi, dragi! Ako ste vi iz Zagreba došli ovamo da spriječite kako bi se zatroj trag zadnje kuće u Viništu, red je da i mi domaći štograd doprinesemo". Od tada ne smije se proći ispred ove kuće a da se ne navrati na čašicu i kavicu. I tako je promaklo već punih deset godina. Pitamo ga možemo li slobodno u planinu, a on nas, uvijek oprezan, upućuje neka se upitamo u Šumariji Breze jer ćemo tamo dobiti prave podatke.

Strmim priključkom izlazimo na cestu Novi Vinodol-Ogulin, zvanu Rudolfina. Izgrađena je 1874.g. Ulazimo u selo Breze. Između malog broja starih kuća vide se skupine vikendica. Najveća i najljepša zgrada, sva u drvu, u stilu gorskih hotela, nastamba je šumarskih radnika. Kažu da je u šumi sve mirno jer i njihove ekipe imaju radni dan. Odmah iznad kuće udesno se odvaja asfaltna cesta. Nismo sigurni kuda ide, ali nije ni prvi puta da lutamo šumskim cestama. Nakon kojih pet kilometara nastavlja se dobra makadamska cesta. Ovo "dobra" nažalost odmah upućuje na intenzivnu šumsku sjeću. I doista, malo dalje srećemo šumarski kombi što razvozi marendu. Izmjenimo par riječi i vozač nas upućuje da za Dulibu krenemo ulijevo. Mi polazimo udesno, jer su naše namjere da danas vidimo najprije Kolovratske stijene. Bijela glista teče uz južne padine Ričićkog bila, visoko iznad zapadnog kraja Kolovratskog polja. S desne strane duboko dolje vide se lijepi proplanci nekadaš-

Sklonište pod Kolovratskim stijenama, dosad lugarnica šumarije Novi Vinodol

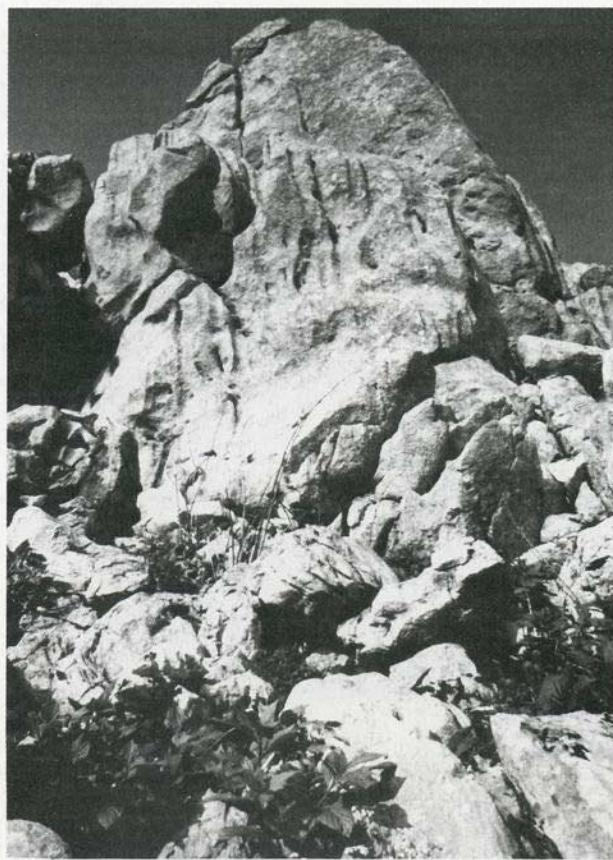
Foto: Ž. Kantura

njih košenica Ričica. Iznad njih uzdiže se Černi vrh (1167 m). Na sve strane izviru nakazne vlake prosjećene za snažna šumarska vozila. Kliko samo štete nastaje kada ti divovi, vukući trupce, udaraju lijevo i desno po stablima te ostavljaju na njima ružne oguljotine. Ovako oštećena stabla osuđena su na preranu smrt.

Već nam se s desne strane otvara pogled na Kolovratsko polje. Zauštavljamo automobil kraj crveno-bijele oznake. Odavle skrećemo serpentinom lijevo (sjeverno) uzbrdo, slijedeći oznaku prema vrhu Kolovratskih stijena. Vesna začas ima pun lončić jagoda. Glavom mi prolaze sjećanja na davnu 1978. godinu kada smo prvi puta bili ovdje, istražujući buduću trasu Kapelskog planinarskog puta. Tada je tu bila gusta, jedva prohodna jelova šuma. Kroz nju se vukla tanana staza prema Kolovratskom polju. A sada jela gotovo i nema. Sve je porušeno. Samo na tlu ostavljeno granje, neki trupac i tu i tamo složene i napuštene cjevanice kazuju da je ovde bila jelova šuma. Na mjestu gdje serpentina čini oštar okret na sjever, stoje oznake. Desno započinje "Spojni planinarski put" prema Velebitu što će preko ljudice Biace proći ispred Rušičke kuće na Bliznice i preko Alina bila u Krivi Put te dalje na Vratnik pa na Velebit. Mi držimo lijevo i za petnaestak minuta izlazimo pod vrh Kolovratskih stijena.

Baš ovaj dio posjetio je i opisao Branimir Gušić kada je 1926. ovdje logorovao sa suprugom Marijanom. Tješim se njegovim riječima što ih je tom prigodom napisao: "Šuma je sjećena prije kojih 40 godina, ali nam još i danas nekoliko trulih panjeva i zaboravljenih šupljih trupaca četinara dočarava sliku nekadašnje prašume, što sigurno nije niti u čem zaostajala za onom pod Samarskim stijenama." Tamo je dakle bila žestoka sječa još 1886. godine. Bilo je to prije stotinu i pet godina. On je već tada jadikovao. Što bi tek danas rekao da vidi ovu pustoš!

Uskoro se pred nama iz zelenila ukaže bijela, raspuknuta stijena vrha. Lako je izaći na vrh jer označena staza vodi prirodnim policama, tako da smo za dvije minute izašli na vrh (1091 m). Duboko pod nama prostiru se šume u Dulibi. Nisu to prašume Hirca, Josipa Poljaka ili Gušića. Na sve strane bijele se rane prosjećenih cesta. Pa ipak, ljepota prizora stvara posebno raspoloženje. Šećemo pogledom od sjeverozapada, gdje se bijeli ruševina cestarske kuće Stalak i preko nje na oštar stožac Krpan-bila i Veliku Javornicu. Od nje malo zapadnije iz zelenila izranja skupina Bijelih stijena i odmah do nje Samarske stijene. Ovamo pak, prema nama, u prvom redu vidi se Jelov vrh, Nedrug i Lipov vrh. Baš taj zadnji bio je za starije istraživače presudan. Ti sjajni muževi u pravilu bi dolazili s dalekih Bijelih i Samarskih stijena te kroz Duboku i Crnu dragu nastavili ili u Mošune ili u Stalak. Prema njihovim opisima put na Kolovratske stijene vodio je preko Dulibe, kako oni pišu, dulibskom cestom do Lipovog vrha (969 m). Odatle su skretali na dno Dulibe, na oko 600 m, a onda započinali uspon na 1091 metar. Kako su samo uzbudljivi opisi Gušića iz 1926. i Josipa Poljaka

Vrh Kolovratskih stijena (1091 m)

Foto: Želimir Kantura

iz 1933. godine! Oni su zapravo obilazili Dulibu sa sjeverne strane da bi uspon izveli s istoka, od prijevoja Kolevrata. Takav je uspon morao trajati 3-4 sata, a valjalo se onda još i vratiti. Ipak je to bilo doba dubokih prašuma, medvjeda, vukova i, kako Gušić kaže, jezovitih krikova jejina.

A mi smo danas naumili proći cijelim grebenom. Samo jedanput i to 1978. godine, prošli smo djelomično taj put. Bio sam još jedanput, ali na skijama za Novu godinu 1989. s prijateljem prof.Zoranom Gomzijem, no tada je bilo sve posve u ledu, tako da smo se morali zadovoljiti samo obilaskom podnožjem stijena.

Odmah se s vrha oprezno spuštamo jugozapadno niz raspukline stijene do šume. Tu se prebacujemo udesno (sjeverno) tako da sada idemo neposredno uz vršni greben, slijedeći dobro vidljivu životinjsku stazu. Životinje instinktivno iznalaze staze koje zahtijevaju najmanji napor. Duboko pod nama nazire se silna dubina Dulibe. Držimo se police koliko god je to moguće, tako da vršni greben ostaje pedesetak metara iznad nas. To je jedini način da se izbjegnu bezbrojne kamene prepreke. Nakon četvrt sata treba dobro osmotriti da se pravodobno s lijeve strane opazi prirodan prolaz između dviju skupina stijena. Valja se sada uspeti u sam prolaz i naći se na vrhu lijepog dolca. I tu se vidi životinjska staza koju valja slijediti uzduž dolca. U sredini se dolac širi, a iz njega izranjuju uvis osamljene stijene nalik na piramide. Kada smo prvi puta bili ovdje, u zanosu ovaj smo dolac nazvali dolinom piramida.

Vrtim se s fotoaparatom i zamijetim u dnu doline prirodnu kamenu nadstrešnicu čiji krov čini golema kamena streha. U zapadnom kutu vidim jednu snažnu pukotinu. Približim se njenom rubu i zamijetim da ona ponire u dubinu. Gurnem glavu da bolje vidim, ali zasljepljen suncem nisam odmah video dna. Ipak sam opazio da negdje duboko dolje odnekuda dopire svjetlo. Zovnem Vesnu da i ona to vidi te pođem do ruksaka da uzmem svjetiljku. Kad sam se vratio, Vesne više nije bilo. Uvijek me ljutila njezina neobuzdanost ali me i oduševljavala svojom hrabrošću. Nagnem se u pukotinu a na njenom dnu, svojih 3 do 4 metra ispod mene, Vesna više neka sidem. Spuštam se sada i ja. Dobro razvedena stijena, u donjem dijelu više kamin, omogućuje lak silazak. Kažem Vesni neka ne ide dalje, a kad sam ja sišao opet je više nije bilo. Nakon par metara ulijevo otvorio se tunel kroz koji je snažno ulazio svjetlo. Pukotina se, međutim, nastavila ravno, ali zbog tame nisam joj mogao dogledati kraj. Skrenem u tunel lijevo i ispuzim kroz otvor u prekrasnu suncem obasjanu dolinu. Sva je obrasla vitkim i visokim bukvama.

Ovo me otkriće toliko odušivilo da sam dolinu imenovao Začaranom dolinom. Eto! Četrdeset je godina kako hodam planinama, a punih dvadeset po Velikoj Kapeli. Mislio sam da su istraživači prije mene već sve otkrili i opisali. Ali ne! Još uvijek ima malih tajni Veliike Kapele.

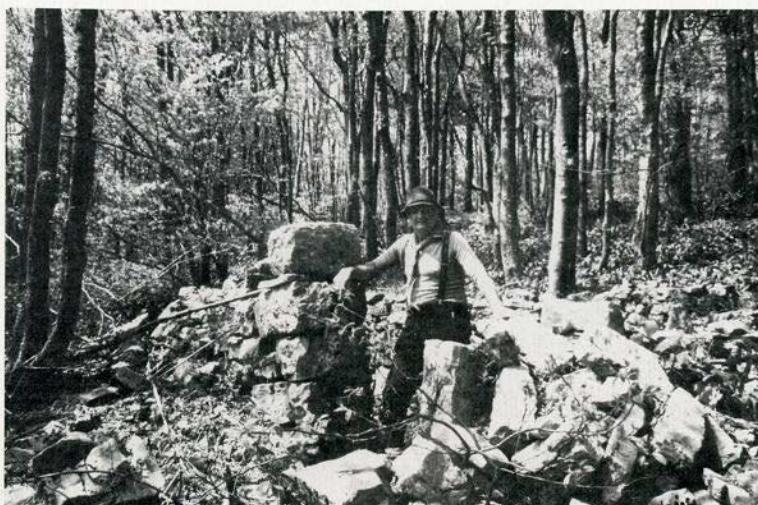
Slijedili smo smjer Začarane doline i njezinim gornjim dijelom izašli pod vršnu stijenu. Tu smo potražili prijelaz na sjevernu stranu. Vesna je uporno išla naprijed. Uvijek se divim njenom urođenom daru za orientaciju. Nepogrešivo bi znala procijeniti kojim pravcem treba krenuti, a samo je jedanput pogledala kartu. Ja sam je uporno nosio u rukama i zatekao bih se ne jedanput kako baš taj čas držim pogrešno okrenutu stranu karte. Meni nekako više leži promatranje okoliša i sanjarenje.

Sada nailazimo na skupinu grubih kamenova koje nije moguće svladati, pa se spuštamo dobroih pedesetak metara prema Dulibi. Malo smo i prenisko sišli! Opet treba dobro uočiti prirodni rasjed između dviju skupina vršnih stijena. Kada ga se spazi, valja okrenuti strmo uz briješ prema njemu. Tu su razbacana tri ili četiri divovska javora. Baš od najvećeg valja započeti ulaz u stijenu. Naime, Kolovratske stijene i nemaju grebena u pravom smislu riječi. To su skupine stijena, međusobno nepovezane a i teško prohodne. Zato se i ne može reći da put vodi grebenom stijena. No ovdje više nije moguće ići podnožjem. Tu je oštra stijena koju bi valjalo penjati. S lijeve strane, kao da je rukom gradena, postoji lijepo izvedena polica u koju valja zaći a onda kao kakvim stubištem dohvatiti dvadeset metara visoki vrh stijene. To je sada baš vršni greben.

Pri samom vrhu ispriječio se pred nas gusti tamno zeleni zastor. Kada smo bolje pogledali bili smo zatečeni skupinom od nekoliko stabala tisovine. Prizor je bio izuzetan. Suncem razbijeljene stijene protkane tamno zelenim dekorom tisovine. Diveći se toj ljepoti hodao sam napamet i nogu mi propade u varljivu pukotinu, tako da sam svom težinom grunuo na stijenu. Sve je sretno prošlo. Vesna je već veselo cvrkutala sjedeći na zapadnom vrhu Kolovratiskih stijena (1082 m). Iako smo hodali od glavnog vrha svega sat i četvrt, bili smo dobrano iscrpljeni. To je ipak više veranje nego hodanje. Ovako svečan trenutak, ispunjen ljepotom i zadovoljstvom, valjalo je obilježiti. Izvukli smo pomno čuvanu bocu vina i nazdravili.

Ovaj vrh je po ugodaju bogatiji od glavnog. To je surova stijena čiji jedan krak ide na sjever neposredno iznad Dulibe. Dominira nad čitavom Dulibom što se prostire duboko ispod nas. Prema jugu račva se izrazito stjenovit greben koji završava strmim stijenama. U nastavku treba se vratiti pod stari bor, svladavši jarugu, a zatim pažljivo niz raspukline i škarove spustiti se prema šumi. Udesno se proteže blaža zaravan gotovo do samog grebena, no mi smo se spustili u vrtaču i njome idemo na zapad.

Iznenada zamjećujem zid od tesanog kamena. Trnci me prolaze! Jesu li to ostaci ljetnih stanova o kojima mi je pričala pokojna baka Anka Komadina? Odmah u blizini nailazimo i na drugi stan. On je u takvu stanju da bi se uz malo truda mogao lako osposobiti za sklonište. Potrebno je na očuvani suhozid postaviti kroviste i prekriti ga. Ovamo su staricu nosile nejake hrome noge 3-4 sata daleko od Viništa, a natrag je na ledima vukla sijeno i drva. Eto još jednog otkrića! Stojimo u napuštenom selištu gdje je nekada odzvanjalo od kravljih i ovčjih zvona, meketanja koza, cike dječjih glasova. Sve je danas utonulo u šumsko zelenilo. Na nekadašnjim proplancima danas je tridesetak i više godina stara šuma. Sa sjeverne strane pristižu vlake što upozorava da je sječa već sasma blizu. Na zapad uzdiže se glavica Zapadka (1272 m). Na njegovom najnižem dijelu je prijevoj i cesta iz Dulibe. U nastavku na zapad uzdiže se Ričičko bilo (1286 m).

Ostaci ljetnih stanova (Zap. greben Kolovratskih stijena)

Foto: Vesna Kantura

Vesna uporno prigovara držeći da to i nije planinarski put, jer zahtijeva suviše napora. Suprotno tome držim da su teškoće pri prolazu kroz ovu divljiju prava radost za pravog ljubitelja prirode.

Valja se vratiti. Pomalo zavidim pionirima ovih krajeva što nisu imali automobila. Gušić je u blizini podigao šator i dočekao izlaz sunca na livadi Biace. Poljak je pak krenuo natrag u Mošune. Vesna predlaže da sada idemo južnom padinom. Zoran me upozorio da zamišljeni planinarski put južnom padinom nipošto nije moguć. On je u užem smislu riječi neprohodan. No sve je uzalud. Vesna je već nestala iz vidokruga. Oprashtam se pogledom od ostataka nekadašnjih stanova, u mislima sa staricom Ankom Komadina. Kao da smo se sreli na proplancima njene mladosti u ovim razvalinama i skromnim ostacima nekadašnjeg bujnog života.

Priječim kroz dolac na suprotnu stranu tako da mi sada bilo ostaje lijevo. Dozivam Vesnu i čujem njezin odziv već dobrano naprijed i desno dolje. S lijeve strane ispriječila se velika oborenka bukva što će ovdje trunuti još najmanje pedeset narednih godina. Valja je obići, a onda se opet ustobočila stijena. Pokušaj obilazka ne ide. Pogled ispred, sunovraćen u duboku vrtaču, sasvim je uvjerljiv. Valja se spustiti oštro desno tako da se obide desni rub vrtače, a onda na drugu stranu između kamenčuga razbacanih u travi, pazeći na pukotine, lagano se uspeti na drugu stranu. Sada je prolaz moguć isključivo kroz stijenu i to njenim rubom, ali stalno uz upotrebu obiju ruku.

Već dobrih pola sata doslovce probijamo prolaz južnom stranom, a da se ne nazire ni najmanja nuda u bilo kakvu stazu. S lijeve strane, kojih tridesetak metara iznad nas, iznenada se pokazuje izuzetna skupina povezanih stijena. Prava stjenovita barijera. Osvijetljena kasnim popodnevnim suncem čini se nekako nestvarna, kao da ju je netko ovdje samo ukrasa radi postavio. Približavamo se stijeni, uspinjući se strmim stjenovitim predjelom. Kada smo pristigli do prvog skoka prije stijene, zamijetim u njoj dva otvora špilje. Špilje su se smjestile na samom dnu stjenovite barijere, udaljene jedna od druge dvadesetak metara. Vesna se penje više lijevo od mene i još ne vidi ulaz. Pogled mi privuče žuta, dobro utrtla staza što gotovo okomito od ulaza u špilju teče niz brije. Sune mi kroz glavu misao da je to tipičan medvjedi ritoplaz. Vesna je već na pet metara od njega. Svo sam tijelo izvijao da skrenem Vesni pažnju neka dalje ne kreće. Ipak me shvatila i spustila se do mene. Brzo sam fotografirao i napuštamo taj dio. Poslije smo u Alanu dobili potvrdu da su oba brloga nastanjena. U nastavku se postupno spuštamo udesno, a onda nam se s lijeve strane, kroz lišće, pokaže dobro poznata vršna stijena glavnog vrha Kolovratskih stijena. Za kojih 5-6 minuta sjedimo na vrhu.

Sunce se dobrano nagnuto prema zapadu. Zlati se površina mora, a na jugu bijele vrhovi Velebita. Samo u Dublibi ispod nas vlada grobna tišina. Šuma svoje tajne skriva u dubokim vrtačama i rudinama što s dna Dulibe namiguju, a ja, eto svoju tajnu iznosim pred vas.

Doviđenja u slobodi!

JOSIPA ŠTIBRIĆ, ZAGREB

Tog maglovitog nedjeljnog jutra, kad je Zagreb bio ispunjen vrećama pijeska i još drugih raznih prepreka, što je sve izazivalo nevesele misli, u meni je želja za odlaskom u prirodu "jer mir se nalazi samo u šumama", bila jača od straha i probila sam se autobusom kroz "ježeve" do pothodnika.

Društvo koje se okupilo na stanici za Veliku Goricu pozdravila sam: "Malo nas je, ali smo junaci", našto sam dobila odgovor: "I to doslovce".

U Veliku Goricu stigli smo poslije pola deset.

Vodi puta nisu na Miliciji prepričali da idemo autobusom koji vozi preko mjesta Velika Buna, jer se tamo nalazi vojni objekt, pa bismo mogli "naletjeti na minu".

Tako smo krenuli duljim putem i autobus se uspinjao i spuštao kroz sela, kojima nismo zapamtili imena, ali neću zaboraviti ljestvu njihovih drvenih kuća, okruženih stablima te vrtovima sa cvijećem i povrćem. Nadvila se lagana maglica, koja me podsjetila na skoru jesen.

Sve sam kroz prozor autobusa budno promatrala i sve što sam vidjela, bilo je nekako posebno dragocjeno, kao tada kad se nešto teško izbrije, a već prijeti opasnost da se ponovno izgubi.

Sišli smo u Kravarskom Gladovcu, prvoj stanici poslije Pokupskog. Kad smo oko sebe malo razgledali, ušli smo u šumu, bujnu, zelenu i vlažnu.

I hodalo je nas devetero tom pretežno bjelogoričnom šumom, šumarcima i šumskim livadama. Posvuda je cvao vrijesak.

Brali smo kupine, poneki šipak i ubrali dosta gljiva. Prolazili smo pokraj vinograda u kojima je zorilo grožđe.

Jeli smo iz naših torbica, za drvenim stolom u blizini jedne klijeti, a onda smo krenuli naprijed.

Put nas je opet vodio kroz šumu. Najljepši dio toga puta za mene je bila dugačka ravna staza, okružena s jedne strane gustom crnogoricom, a s druge livadom. Tu je cvalo cvijeće raznih boja i tonova i razgarao se vrijesak. Nezaboravna slikal.

I kad smo poslije, čekajući na željezničkoj stanici u selu Peščenici, puni neizvjesnosti vlak, čuli da je u Zagrebu uzbuna zbog opasnosti zračnog napada, načas mi je kao utjeha zablistala pred očima ta divna livada.

U Zagreb smo ipak stigli u sumrak.

Kako je to sada sve daleko i nedokučivo! Naši su koraci omeđeni, a vidici suženi.

Stigla je i zlatna jesen. Hoće li i ona samo proći pored mene?

Nedjelja je. Umjesto da idem na izlet, opasnost od zračnog napada potjerala me u podrum. Kakve li razlike između šuma i planinskih vrhunaca te ovoga mračnog podruma!

Pozdravljam vas šume i doviđenja u slobodi!

Vraćanje u proljeće

MIRA ŠINCEK, VARAŽDIN

Samo nam planina može u jednoj godini nekoliko proljeća darovati.

... U Varaždinu je proljeće odlučilo da ljetu dopusti ući u vrtove i ulice i to se osjeća već posvuda: topli vjetri krune cvjetne glavice mirisavih jorgovana, parkovi dišu grozdastim cvatom kestenja, krošnje sve sjenatije bivaju, trava zrela zelena, a nebo ko s najljepših razglednica, posvuda zrele boje ljeta a ono nježno prozračno proljeće sve dalje i dalje je. Jedini način da ga opet nađem i vratim jest otići daleko u planinu.

... Putem uz cestu mijenjale su se slike neprestano: voćke su već skidale ovojnica svojih nježnih pupova, naslućivalo se bogatstvo probuđenih krošnji a rane su jabuke bile nalik najljepšoj tananoj nevjesti u drhtavo bijeloj odori, jedva vidljivo rumene u moru zelenila. Promicala su mala sela urednih okućnica, rascvjetalih balkona i prozora, iz ponekog bi dvorišta zalajao pas, zalepršala krila šarenih kokoši a nas cesta sve dalje odnosi dok u očima sve ovo traje dugo još. Na livadama požutjelim od maslačaka igrala se djeca i radosna se cika zalijetala k nama, u daljinama tamnili su se obrisi brda što su izmicala ili bi se pokazivala i svejednako zvala.

Dio puta pratila nas je Drava. Široka, mirna, tromo polegla između sjenovitih obala. Bujna su joj stara stabla korijenjem u vodi, krošnjama nad nevidljivim valovima, lagano plovila zajedno s moćnom vodom i činila rijeku još dubljom, zelenijom i sporijom.

Prvi put idem na Ribniško Pohorje, a toliko sam već toga lijepog čula o njem, pa i sad, vozeći nas, Vlatka oduševljeno priča o dvadesetak zimovanja na prelijepim terenima planine.

Dobra cesta vodi visoko, duboko u srce brda i tu je šuma još zaogrnut snom prošle zime a hladovne usjekline čuvaju pokoju hrpu snijega. Ostavljamo auto i tek sada čujem glas tišine šume - ni vjetra, ni ptica, ni ljudi!

Sad se i Ratko priključuje priči i zajedno s Vlatkom pokazuje mi stazu gdje skijaju, mesta svojih prvih padova i uspješnih slaloma.

Uspinjemo se polako skijaškom stazom kad gle - usred još žute, životu neprobuđene trave, glavicama klima bezbroj šafrana, sve je ružičasto, najljepši nam je sag cvijeća prostr koracima, koračamo brižno da nam teške gojzerice ne dotaknu, ne rane ljepotu nježnog cvijeća.

Pred planinarskim domom ostajem zadivljena - pogled nezaustavljeni stremi na sve strane, jer tu nema stijena da mu stanu na put, ne smeta ni drvo, ni kamen, ni kuća, sve otvoreni prostori ko na dlanu pružaju se, još da sunce ogrije, da rastjera oblake i otvori nebo, mogla bih očima do Alpa i mnogo, mnogo dalje još.

Sve mi je jasnije odakle toliko ljubavi i ushićenja u pričama o ovoj planini.

Svuda još razbacani otoci snijega, bijele latice ledenog cvijeta na prostranim livadama, do neba uzdižu se tamne jele i visoko u krošnjama mrmore, huče, šume pritajeni vjetri. Krivudava bijela staza obilazi kamenje, uspinje se, spušta i vodi nas do jezera, velikog tamnog oka što miruje u dubokoj travi. Crna mu površina u sebe utapa boje naših vjetrovki i po njima ono više nije ni mračno, ni mrtno.

I dok se neprestano okrećem u krugu da sve to vidim ponovo i ponovo, zamišljam ovu planinu pod težinom snijega za ledene noći pune mjeseca kad vjetar pjeva staklasto u zamrznutim granama bijelih smreka, kad utihnu skijaške vučnice i opuste staze a prozori doma žmirkaju žuti, topli, kad sve je srebrom zime obojeno, čak i ponoćni mrak.

Ili je vidim u žarko ljeto, trava opaljenih dahom sunca, ispunjenu toplim mirisom smole što sporo kap po kap lagano puže hraptavom korom crnih borova, a tek u jesen - kad gljive svakojake u travi zamijene cvijeće i borovnice sazriju a teški se češeri u mrkim krošnjama dodiruju i zveckaju prosipajući na zemlju sjemenja za nova i nova proljeća.

I opet sam tu, u stvarnosti proljeća što tek dolazi nečujno, na laticama šafrana i zvončića, budi se u jedrim pupovima žbunja, kaplje s rosama i mirise mirisima života.

Na pragu planinarskog doma još jedom pogledom sliku zaokružujem, ljepota se u srce taloži za uspomene, za sjećanja. Sad uistinu znam da s pravom kuću na Ribniškom Pohorju zovu kraljicom kuća jer ovakve vidike čudesne samo ona oku pruža.

I dok se vraćamo do auta, izletu je kraj, obećajem planini da će se, moram se, opet vratiti i provjeriti jesam li dostojno njene ljepote zamislila u bojama ljeta, jeseni i zime.

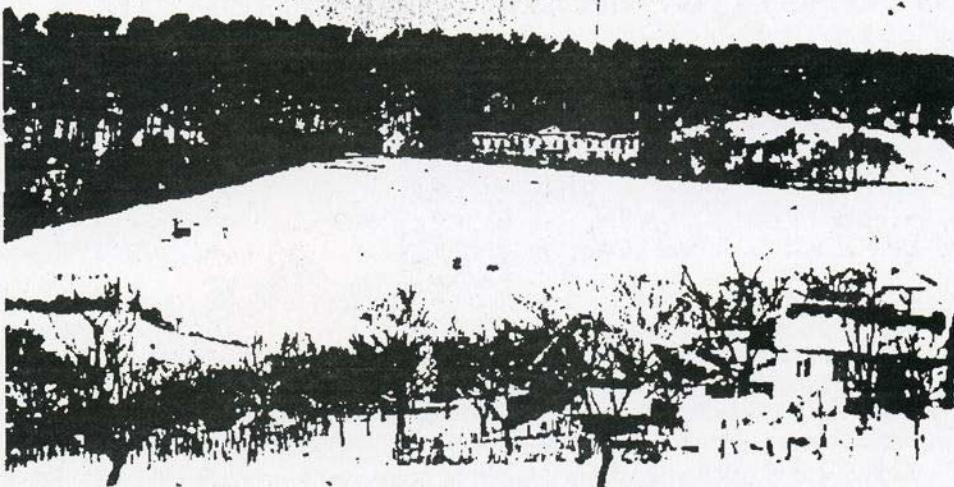
Objavljeno na slovenskom u "Planinskom vestniku" 6, 1991, str. 288

Na padinama Medvednice

NINA PUČAR-KRPAN, ZAGREB

U vedro nedjeljno jutro prije mnoga godina znali smo se pitati: "Kuda ćemo danas na izlet?" Puna radosnog očekivanja predlagala bih: "Kraljičin zdenac, Medvedgrad!"

S Gupčeve Zvijezde nije bilo daleko do Ksavera ali cesta do Šestina, neASFALTIRANA, neki put i prašnjava, činila se dugom, jer autobus još nije vozio. S obje strane ceste nizale su se kućice s drvenim krovovima. Sretali smo i seljačka kola, neka od njih natovarena rubljem iz grada koje su

Nekadašnji Kulmerov dvorac u Šestinama

Šestinčanke prale u nekad čistoj, potočnoj vodi i oprano rublje opet dovozile u Zagreb. Zgodan primjer kućne radinosti ondašnjeg vremena!

Kod šestinske crkve obično smo se malo odmorili. Nedjeljom je ovdje bilo vrlo živahno. Šestinčani su išli na misu, i sve je vrvjelo od lijepih, bijelo-crvenih narodnih nošnja, onih istih koje danas viđamo samo na folklornim priredbama i u muzeju. Sve to šarenilo pred crkvom bilo je pravi užitak za oko.

Nastavljajući naš put prema Kraljičinom zdencu, na rubu šume ukazao se jednokatni dvorac - po svom vlasniku nazvan Kulmerov dvorac. Ta šestinska kurija koju su prije više od 400 godina sagradili gospodari Medvedgrada, plemićka obitelj Gregorijanci, obasjana suncem onih davnih proljetnih dana kao da me pozdravljala i željela dobrodošlicu na ulazu u šumu punu šafrana i jaglaca. Nastavili smo put do Kraljičinog zdenca lijepim planinarskim putem uz žubor potoka. (Danas taj put prekriva asfaltna traka).

Na Kraljičinom zdencu dočekao nas je ugodan hlad. Zamišljala sam kraljicu kako piće vodu s izvora. Najviše bih se veselila kad smo nastavili put Medvedgrada, čija je ruševna južna kula još stajala, a sve to kamenje bilo je svjedokom davno prohujalih vremena. To su za mene bila mjesta puna nekih tajnovitosti, poprišta pričama što sam ih tako rado slušala.

Neki smo puta preko Kraljičinog zdenca serpentinama odlazili do Tomislavova doma (onog prije požara) i tu smo sretali mnoge planinare, jer je to onda bila vrlo popularna staza. Često smo se vraćali istim putem nedaleko od šestinske kurije.

I sada je tako jasno vidim pred sobom. Njezin skladan izgled usjekao mi se u pamćenje. U svim godišnjim dobima koja su se smjenjivala u prirodi, ta lijepa kurija bila je harmoničan dio krajolika. Cinila mi se vječna na način koji si samo djeca mogu zamisliti. Sve do jednog dana (1945. godine) kad nam se pri šetnji Šestinama ukazao za me neshvatljiv prizor: umjesto tako poznatoga dragog dvorca - goli zidovi, bez krova. Nestalo je mog starog prijatelja, a nakon nekog vremena minirane su i ruševine. U nekad njegovanim parku vide se sada ostaci crnogorce i ukrasnog bilja, koje prekriva zapušteno žbunje, žalosni svjedoci nepojmljivog razaranja. Teško je shvatiti da je taj sklad prirode i graditeljstva, naša povijesna baština, zauvijek nestala.

I danas, kad gledam od šestinske crkve sv. Mirka prema padinama Medvednice, čini mi se da vidim obrise tog dvorca u parku, koji je ostavio neizbrisiv trag u mojim sjećanjima na djetinjstvo, a i na našu prošlost.

Foto-bilješke iz slavonskih planina

IVAN JAKOVINA, SLAVONSKA POŽEGA

TKO SE JOŠ BOJI VJEŠTICA?

Niti jedno izletište u planinskom dijelu Slavonije nema tako sadržajnu ponudu prirodnih i povijesnih neobičnosti, uključujući i legendu, kao što je ima Jankovac. U tome odnjegovanom i popularnom izletištu, smještenom na sjevernoj strani Papuka, uz lijepi dom osječkih planinara i sračnu poslugu, nalaze se dva jezera s kružnom pješačkom stazom uokolo, s koje se kao u golemu akvariju može promatrati biljni i životinjski svijet jezera. Posebice je zanimljiva ptica vodenkos i planinska pastirica, koje se ovđe gnezde. U vodi prevladava pastrva, na koju je zabranjen lov.

Vodu u jezeru, uz oborine, stalno dopunjava gorski izvor pitke vode koji izvire u dnu male spilje. Iznad izvora se nalaze dvije polupećine. Jedna je polupećina u kojoj se nalazi uništen mauzolej grofovske obitelji Janković, po kojoj je Jankovac dobio ime, a druga takozvana Maksimova spilja. U njoj se polovicom prošlog vijeka skrivalo slavonski hajduk Maksim Bojančić. Po njemu je i najviši vrh Požeške gore (Maksimov hrast) dobio ime. U Maksimovoj spilji svoj mir potraže i šišmiši.

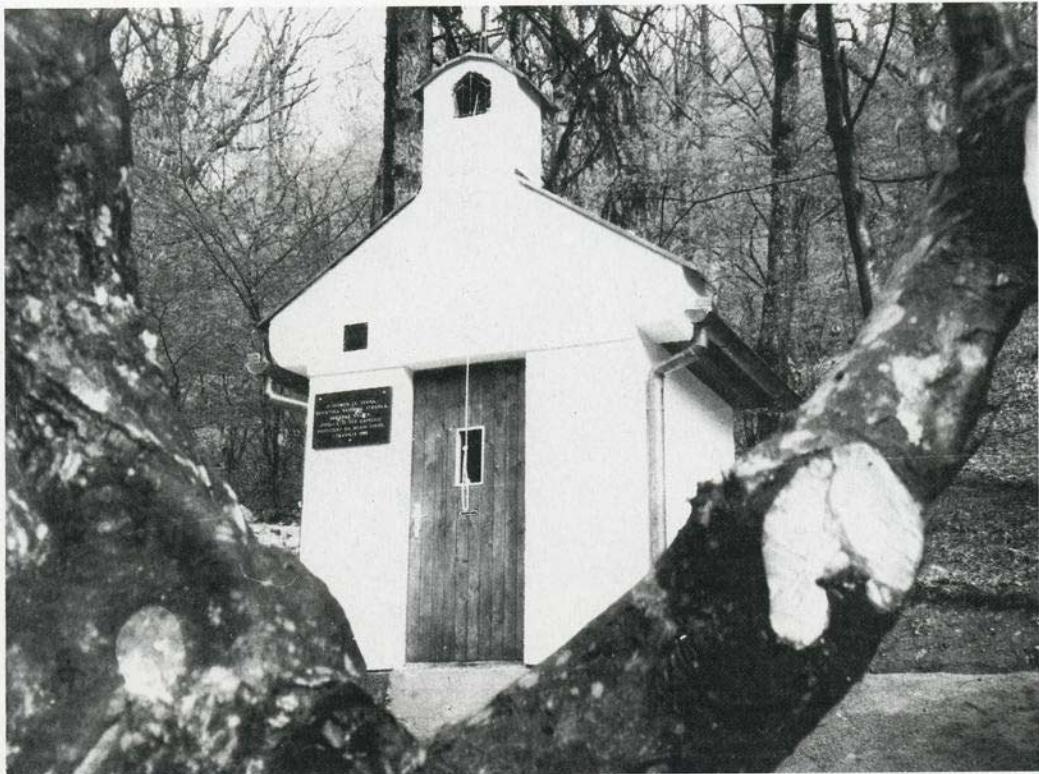
Jezera na Jankovcu stvorio je grof Josip Janković gradnjom brana (umro je 1861), a višak vode potokom usmjerio na stijenu s koje se obrušava 30 metara visoki slap u gorski potok Kovačicu.

U 18. i početkom 19. vijeka Jankovac je bio naseobina njemačkih staklara, pod imenom "Staklana na Skakavcu", a i slap se zove "Slakavac". O njihovu boravku na Jankovcu i danas niješmo govoriti nekoliko nadgrobnih spomenika s imenima staklara i njihovih obitelji.

Ne treba niti spominjati da se s Jankovca mogu organizirati kraće i duže šetnje do skijaške staze i na obližnje vrhove.

Jankovac ima i svoju legendu. Naime, nedaleko od Planinarskog doma, na putu prema lokalitetu Tri livade, nalazi se zarasla nadgrobna ploča "vještice" Katarine koja se, povremeno, noću šulja uokolo jezera i doma. Istina, još je nitko nije susreo, a očito se je ne plaše niti ove dvije osječke planinarke i njihovi sinovi (na snimku) što smo ih ovoga ljeta zatekli na vikendu u lijepom Jankovcu.

Ako i sami poželite provjeriti istinitost ove zabilješke o Jankovcu, posjetite ga. Informacije možete dobiti na telefonski broj: (0560) 81-100.

PLANINARSKA KAPELICA

Mještani Velike, poznatog slavonskog turističkog i planinarskog središta smještenog na južnim padinama Papuka, ovoga proljeća podigli su kapelicu Sv.Ivana Krstitelja (na snimku). Izgradili su je za nepunih tjeđan dana na mjestu gdje se nalazilo trošno obilježje iz postturskog vremena.

Razgovarajući o motivu oltarne slike za kapelicu, mjesni je župnik Mirko Roginić prihvatio sugestiju piscia ovih redova da na slici, uz središnji lik Sv.Ivana Krstitelja, uokolo budu likovi svih onih koji žive od planine, štite je i uživaju u njoj. Tako su se na platnu požeške slikarice Dragice Miklušić, uz seljake, šumare, lovce i druge stanovnike planine, našli i planinari.

Slika je posvećena, uz mnoštvo prisutnih, među kojima i velik broj planinara, 25. travnja, uoči dana Sv.Ivana Krstitelja.

Eto prilike da kapelica Sv.Ivana Krstitelja postane okupljalište planinara. Okoliš je veoma lijepo ureden, postavljene su klupe i stolovi, ograđen obližnji izvor i dovedena pitka voda, podignut sanitarni čvor... Sada treba razmišljati o uređenju kružne planinarske staze, koja bi mogla nositi ime znamenitog sveca. Svi uvjeti za to postoje.

PLANINARSTVO KAO PROFESIONALNA OBAVEZA

Planinarstvo bez podmlatka isto ješto i obitelj bez potomstva. Upravo zato nastojanja Marije Samardžije, profesorice zemljopisa na Osnovnoj školi "Julije Kempf" u Slav.Požegi, treba pozdraviti i podržati. Naime, ona je jedini nastavnik na osnovnim školama požeškog kraja koja se izborila na

svojoj školi, te Osnovnoj školi "Dobriša Cesarić", da učenici od V do VIII razreda u okviru izbora interesnih grupa mogu raditi i u planinarskoj grupi. Ti oblici rada su dio izvannastavne djelatnosti, ali nastavniku ulaze u redovnu satnicu (dva sata tjedno, odnosno 70 sati godišnje).

Marija Samardžija, kao oduševljena planinarka, okupila je velik broj zainteresiranih učenika. Nakon predavanja, redovno ih vodi ili upućuje na izlete zajedno s požeškim planinarama. U svemu tome joj nesebično pomažu planinarski aktivisti, članovi PD "Sokolovac", koji su održali nekoliko predavanja.

Podsjetimo da je Julije Kempf, po kome osnovna škola u kojoj radi Marija Samardžić nosi ime, bio zaslužan požeški kulturni i prosvjetni djelatnik, te osnivač i prvi tajnik planinarske organizacije u Požegi davne 1899. godine.

NEPOGREŠIVI JOKA

Požeško-pleternički planinari, članovi PD "Sokolovac" i "Klikun", u svojim redovima imaju desetak ispitanih vodiča društvenih izleta. No, kako to biva u svakom poslu, škola ili tečaj samo su podloga i poticaj za daljnji sustavni rad i usavršavanje. Mnogi od njih, izgleda, tečaj su završili jedino zato kako bi obogatili svoju kolekciju planinarskih značaka! To se ne može reći za požeškog liječnika i oduševljenog planinara Josipa Garilovića-Joku. Ne samo da uspješno i sigurno vodi požeške i druge planinare na izlete u slavonska i druga gorja u zemlji, nego je "specijalist" za kretanje po nepoznatim i neutabanim stazama. To mu je, valjda, ostalo iz vremena kada je bio lovac?

Za Degenijom velebitikom

JOSIP GOBAC, ZAGREB

Za snimanja putopisa o negdašnjoj i suvremenoj Lici put nas je vodio od ljestve do ljestve. Dotakli smo Gacku dolinu, naišli do kosijskog mosta na Lici, prošli pazariskim livađama i poljima Mušaluka, srednjovjekovnog Supetra, u Sušnju skrenuli u Velebit i stali na Dabarskoj kosi. Tu na hrptu srednjeg Velebita, dočekala nas je ljestva krajolika pustih Dabar. Valovite gore i prebijeli kukovi što se vrtoglavno uspinju u vis bili su zaodjeveni bezbrojnim varijacijama zelenih i plavih boja, sve do ljubičastih tonova teških crvenih karmina. A kada smo, na preporku Nikole Aleksića upoznali nekoliko pravih velebita, prof. Željka Poljaka, Šimu Balenu, Slavku Tomerlinu, dr. Antu Rukavinu, dr. Nenada Vadića i, na kraju, akademika Sergeja Forenbachera, bili smo bogatiji za nove slike prekrasnog svijeta Velebita. Teško je reći od koga više, iz lijepih knjiga Poljaka, Forenbachera, Balena, iz Vadićevih snimaka ili iz putopisa Ante Rukavine, prepunih nježnosti i ljubavi za velebitske staze i mukotrpne Bunjevce, što stoljećima žive između mora i visina ne skidajući sa svojih pleća vjekovni teret opstanka.

Zagrebački liječnici Neda i Borivoj Kubelka, koje smo sreli kod Rossijeva skloništa, svojim opisima Velebita pojačali su želju da uđemo u taj svijet kamena, zelenila i svježina. A kada nam je Nikola Aleksić pokazao dio sjevernog Velebita - Lubenovac, Rožanske kukove, Varnjaču i Crikvenu - kada nas je doktor Rukavina odveo na Rujno, Dušice i Tomerlinov Stip, vidjeli smo nepoznate ljestve, surove detalje i blage doce.

Što je tamo bilo ljepše i privlačnije? Pogledi na pučinu našega mora, pastoralne slike Dušica s Jurjevićevim i Maričićevim stadima iz Kruševa, mali zelenožuti travnjaci ispod divljih Dabarskih kukova oko kojih se provlače gusto zbijeni grmovi tamnozelenih, ljubičastih i plavih sjena? I sve to kao da se neprestano njihalo u ritmu ljetnog planinskog vjetra.

Bliještavilo bijelih Rožanskih kukova tako se iznenadjujuće doima kao da ta nepregledna kamera masa još uvijek vrije i kuha usred zelenila klekovine bora i plavetnila neba. Kao da ta amorfna, izgužvana bjelina još nije gotova, kao da su i Božin i Dragin doći tek privremeno zeleno osvježenje što će ga svakog trenutka zagušiti ovi divovski vapnenci. Ali u sav taj nemir vitke smreke svojim visokim vertikalama unose mir i daju okvir ovim ljepotama.

Koliko li smo samo lijepih priča slušali o Velebitu, ali i opasnostima koje kao da vrebaju sa svakog lista i kamena! Možda baš ovi kameni oblici svojim bjelinama bude strahove i strepnje naučene u pričama odmaklog djetinjstva ili možda veliki oblaci što se za kišna dana valjaju planinom izazivaju bespomoć. Sve može biti, jer nadete li se tada u planini među vrhuncima, u kukovima, doživjet ćete i oduševljenje, i snagu, i strah. Mi smo to doživjeli početkom lipnja kada smo Darko Halapija i Boris Watz, naši snimatelji, uz susretljivost akademika Forenbachera i braće Rukavina, Ante i Pave, krenuli snimiti jedno od nalazišta degenije.

Prvoga dana sreli smo se baš s takvim namrgodenjem, mokrim i zastrašujućim Velebitom, a već sutradan zasjao je u svim proljetnim bojama i vidicima, i nije nam bilo teško zakoračiti na Čopin vrh i dovući gore svoju snimatelsku opremu. Kako smo god slijedili hitrog Forenbachera i braću Rukavine, Velebit nam se predstavljao sve ljepšim i ljepšim. Na sjever nam je pogled dosazio Šatorinu, a na jug sve do snijegom pokrivena Vaganskog vrha. Bistar, čist zrak i sunce visoko na obzoru podastrli su pred nas Dabarske kukove, naherenu Kizu, Visočicu i Badanj, a malo prema jugozapadu preko Sladovače jasno se vidjelo sve do Panasa i preko Paga Dugi otok. Bio je to drugi Velebit. Bezbrojne slike što smo ih gledali od Bačić kuka na Došen planu, pa niz one lijepo padine prema Crnom Dabru, bliještale su u svim nijansama svježeg proljetnog zelenila. Sunce je stajalo tako visoko na obzoru da su svaku uzvisinu, bijelu liticu ili krošnju potcrtavale tamne i oštре sjene što ih vidimo samo gore visoko u planini. I u šumi, u koju smo se zatim spustili do staze, svjetla i sjene što su ih isprele krošnje stvarale su čudnovate, nestvarne slike. Meku stazu kao najmekši sag samo

su tu i tamo prekidali bijeli hrptovi vapnenca, što podsjećaju na visoke pragove drvenih moslavačkih staja preko kojih i čovjek i blago, kada prekorače, ne mogu pogriješiti prostor.

Poslije tmurnog i teškog dana, i šuma, i cijela gora bile su čedne. I tišina je odisala čistoćom, izgledalo je da su i planinske ptice i vjetrovi što nikada ne miruju znali za našu napetost i brigu hoćemo li pronaći degeniju. Brinulo nas je nismo li zakasnili, jer degenija cvate zadnjeg tjedna svibnja i prvih dana lipnja, a danas je već sedmi lipnja. Računali smo da je zakašnjeli proljetni snijeg pomaknuo njen kalendar, pa smo zato došli tek sada.

Svakim korakom sve nas je više zaokupljala sumnja: a što ako smo se ipak malo zabunili pa zakasnimo? Mi ne idemo samo da vidimo biljku što raste jedino na Velebitu i nigdje drugdje na svijetu. Mi je moramo snimiti na njenom prirodnom staništu, a ne u botaničkom vrtu na Zavižanu; i to snimiti u cvatu!

Kada smo iz šume skrenuli stazom uz strminu, miješala se ta strepnja i nada da nas degenija ipak čeka. Premda naši susretljivi prijatelji nisu imali takvu obavezu kao mi, ipak su svakim korakom pokazivali uzbudjenje, osobito naš vodič akademik Forenbacher. I što smo više grabili užrdo gazeći travu oštре vlasulje, napetost je sve više rasla, hoćemo li naći cvijet, busenčice cvijeta?

PRVO TELEVIZIJSKO SNIMANJE DEGENIJE VELEBITIKE

Najrjeđa naša biljka, najrjeđa u Hrvatskoj, a možda i u Europi i cijelom svijetu, uistinu sasvim mali cvjetak i biser hrvatske cvjetane, dočekala je čas da se snimi za potrebe Hrvatske televizije, a potom kao velika rijetkost trebalo bi da ta snimka obide cijeli svijet. To je Degenija velebitika iz porodice krstašica koja raste samo na Velebitu i to samo na tri do sada poznata mjesta. Otkrio ju je Arpad Degen 17. srpnja 1907., kada su joj upravo sazrijevali plodovi, na Pavelić plani iznad Šugarske dulibe u južnom Velebitu, na njezinu jugoistočnom točilu, koje se sastoji od sitnog pokretnog kamenja. Kako pripada biljkama koje cvatu čim okopni snijeg, tek ju je 9. svibnja 1909. Kümmerle našao u cvatu i ubrao na originalnom staništu, a botanički je odredio Hayek. Drugo joj je stanište na jugoistočnom obronku Milković Kruga nedaleko od Sugarske dulibe, a treće je pronašao akademik Forenbacher poslije 74 godina, silazeći s Budakova brda i spuštajući se niz Soline prema ruševinama kuće na Bačić kosi. Bilo je to godine 1981. kada ju je slučajno ugledao na jugoistočnom obronku Solina na istovrsnom tlu kao i na dva prethodna, pa u prvi mah nije sam sebi vjerovao da je to Degenija. Ukratko, Degeniju je trebalo snimiti za televiziju kao još jednu našu rijetkost. Cvjetanje joj je najintenzivnije oko 1. lipnja svake godine i ukupno traje petnaestak dana. Preživjela je zahvaljujući tome što je u doba najčešćih planinarskih prolaza, u ljetnim mjesecima, posve neugledna biljka koja se skoro ni ne primjećuje u kamenjaru. I uputili su se TV snimatelji još 7. lipnja 1991. prema Karlobagu, odakle je trebalo poći na najpriступačnije stanište Degenije na Solinama. Ali toga i drugoga dana kiša nije dala ni oka otvoriti. Uzaludan je bio dolazak i do Dabarske kose, jer se tamo nije moglo izići iz vozila od guste kiše. No u

nedjelju 9. lipnja nebo se razvedrilo i samo je poneki oblak podsjećao na protekle oluje.

Na čelu s akademikom Sergejem Forenbacherom na Dabarskoj kosi našli su se Josip Gobac, Darko Halapija i Boris Watz, koji su trebali za potrebe Hrvatske televizije ovjekovječiti Degeniju velebitiku. S njima su bili i znatiželjnici Andelka Fijember, Ankica Cirković i Milan Popić iz Zagreba te braća Ante i Pavao Rukavina iz Gospića. Po divnom danu, zastajajući usput, snimajući, promatrajući i veseleći se obilju različitog bilja na svakom koraku, stigli su pod Soline gdje su našli puno primjeraka Degenije. Većina ih je već bila ponešto ocvala, ali je bilo i lijepih primjeraka za snimanje. Cijelo stanište nije bilo šire od petnaestak metara, a prostiralo se u visinu skoro pedesetak metara. U široj okolini izvan toga okvira nije bilo više ni jednog cvijeta. Samo su se neke obične trave prijeteći približavale čupercima Degenije. Ovce tu više ne pasu, pa prijeti da trava preraste cijelo stanište. Nadajmo se da se to još dugo neće dogoditi. Snimljeni materijal trebao je biti emitiran u ponedjeljak 10. lipnja u emisiji "Hrvatska danas" ali nije, nego tek 12. lipnja u istoj emisiji i to neznatnog trajanja od možda dvije minute. Smatramo da bi se ovoj uistinu rijetkoj biljci i njezinim trima staništima, s kojih su divni vidici na okolne predjele srednjeg i južnog Velebita, na more i otoke, trebala posvetiti emisija od pola sata ili više. I kao upozorenje da je slučajni prolaznici ne trgaju i ne uništavaju. Degenija to i zasljužuje s obzirom na to da je ne samo velika rijetkost nego i vrlo lijepa četverolatična cvijeta izrazito žute boje. Degeniju bi trebalo više nego do sada uvrštavati u naša planinarska, pa i najvažnija, obilježja.

Dr. Ante Rukavina

Degenia velebitika, Soline, svibanj 1991

Foto: Ana Lemić

Sunce je bilo odskočilo, grijalo je i sjalo, dan je bio topao, a naš nas je teret vukao dolje i zadržavao korak, ali strepnja nas je tjerala i požurivala, pa smo pocupkavali kao što zaspali putnik požurujući poskakuje da ne bi zakasnio na rani vlak.

Uspon je bio oštar, kroz travnati kamenjar, a pod samim vrhom kao velik jezik rasuo se sipar, sitno i krupnije kamenje što ga od stijene stoljećima lome zime i ledovi. Tu raste degenija.

Akademik Forenbacher, braća Rukavine, Ante i Pave, te nekoliko planinara došli su prije nas i promatrali u tom čisto bijelom siparu dvadesetak malih žbunića rascvjetale jarko žute degenije velebitike. Bili smo zadovoljni, naš snimatelj Darko Halapija snimio je svaki žbunčić. Halapija je prvi televizijski snimatelj kojem je to uspjelo na prirodnom staništu i u punom cvatu. Isplatila se pomoć što su nam je ukazali naši prijatelji i doveli na ovaj velebitski vis.

Sjeli smo, počivali i promatrali te sjajne žute cvjetice kao da se iz njih može naslutiti preživljavanje što ih je ova izdržljiva biljka prošla kroz milenije. U svakom smo cvjetiću pokušavali otkriti kako je bilo u ledeno doba, jesu li je poznavali naši prethodnici Japodi prije nego što ju je 1907. otkrio budipeštanski profesor Arpad Degen. I desetke drugih pitanja javljalo se toga časa.

Zaokupljali su nas beskrajni čisti vidici na udaljene vrhunce, kao na dohvrat ruke činili su se Dabarski kukovi, sve je bilo tako jasno nacrtano i obojeno zvonkim bojama, ugodno toplo i nestvarno. Zašto sada Velebit ne zaustavi vrijeme pa da ovaj ugodni čas nikada ne prođe, da ne moramo dolje u poludjelu vrijeme sumanutih generala što svoju objesnu silu iskazuju na narodu o kome su desetljećima stvarali ružne slike te ga gotovo pred pola svijeta uspjeli osumnjičiti kao nedostojnog. Tamo dolje na sjeveru i jugu, u podnožju Velebita, teške vojničke granate gase nam ognjišta, usmrcuju potomke, razaraju Erdut, Vukovar, Otočac, Gospic, pale crkvu na Osiku, Sarvaš i malo Kijevo, uništavaju Plitvice.

Kuda ćemo onda u Zagreb, preko Senja ili Gornjeg Jelenja? Na kojoj cesti nema smrti mitraljeza, topova i bacača onih bezumnika kojima je mržnja ugušila ljubav i pomračila razum. Kuda, na koju stranu?

A Velebit ostaje u čudu i kao da se pita, što li taj svijet hoće još povrh ovih ljepota.

Pater Slavoljub Jelinek

Župnik planinarskog svetišta Kapelica Majke Božje Sljemenske, Kraljice Hrvata

Pred pedesetak planinara, nakon uobičajene planinarske mise, dana 29. rujna 1991.g. uručio je dopredsjednik Planinarskog saveza Zagreba g.Zdravko Ceraj župniku kapelice Majke Božje Sljemenske, Kraljice Hrvata, ocu Slavoljubu Jelineku, odličje toga Saveza - srebreni znak s vijencem. Sve se zbilo na pomalo neuobičajenom mjestu za takve prigode, ispred Sljemenske kapelice. Zahvalivši prisutnima lijepim riječima, pater Jelinek ih je sve pozvao u obližnji župni dvor. Tom smo prigodom s njim porazgovarali, pa vam prenosimo taj razgovor.

- Čestitamo na doista zaslужenom priznanju. Otkada služite na Medvednici?

Dana 15. kolovoza 1963. osnovana je župa Majke Božje Sljemenske, Kraljice Hrvata, i ja sam njen prvi župnik. No nisam i prvi svećenik. Prvi je bio otac Josip Müller. Inače, blagoslov kapelice obavljen je 11. rujna 1932, a vodio ga je pok.biskup D.Dominik Premuš. Zanimljivost toga čina je da je tada misa služena izvan kapelice, jer je imala samo zidove. Prva misa u kapelici bila je polnoćka 1932.godine. Posvećenje kapelice obavljeno je 16.srpnja 1933, a vodio ga je pok.nad-biskup dr.Ante Bauer.

Pater Jelinek (u sredini) dobio priznanje Planinarskog saveza Zagreba
pred Sljemenskom kapelicom

Foto: J. Majnarić

Otac SLAVOLJUB JELINEK

Rođen je 16.kolovoza 1916.g. u Zagrebu. Ovdje završava pučku školu. Nakon toga upisuje gornjogradsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu. Prekida ovo školovanje i odlazi u isusovačko sjemenište u Travnik. Ovdje završava poznatu travničku klasičnu gimnaziju. Po završetku gimnazije stupa u isusovački red. Završava studij čiste filozofije u Zagrebu prema programu isusovačkih instituta i postaje odgojitelj i nastavnik u travničkom sjemeništu i gimnaziji za vrijeme drugoga svjetskog rata. Zatim završava studij teologije u Zagrebu, prima službu generalnog odgojitelja sjemeništaraca u nadbiskupskom dječačkom sjemeništu u Zagrebu. Nakon potpuno završene duhovne i intelektualne naobrazbe preuzima financijsku i materijalnu upravu u Dječačkom sjemeništu i gimnaziji u Zagrebu te službu predstavnika sjemeništa i Zagrebačke nadbiskupije za vojnu bolnicu koja se donedavno nalazila u tom sjemeništu na Šalati. U upravi ekonomata radi još i danas. Od 15.kolovoza 1963. vodi upravu i župnik je župe Majke Božje Sljemenske. U toj se službi nalazi i danas.

- Nevjerojatno točno memorirate datume! Je li točno da nedjeljne mise i polnoćke rado posjećuju zagrebački planinari?

Pa to i nije čudno! Od 1932.godine, od prve polnoćke do danas, izuzev ratnih godina i dviju poratnih, održavane su mise. Isto je tako i s planinarskim misama u 12 sati nedjeljom.

- Poznato je da dugi niz godina niste raspolagali sa cijelim župnim dvorom.

Dal Borba za župni dvor započela je još 1946.godine. Započeo ju je otac Bačvari. Mi smo 22.lipnja 1963. silom ušli u dio kuće. Već 1965. bilo je određeno naše prisilno iseljenje. Tada sam otisao pred Vjersku komisiju i najavio da ću službene osobe dočekati u reverendi i biretu, ali da ću pozvati fotoreportere i novinare da taj čin ovjekovječe i objave svijetu. Odmah su odustali od iseljenja, a ubrzo zatim dobili smo i sudsku zaštitu donjega dijela, gdje sada i sjedimo. Ova borba okončana je tek 2.svibnja 1991, kada smo konačno ušli u posjed cijele naše kuće.

- Ova soba je prebogata rukotvorinama, dijelovima pučke nošnje, suvenirima, gotovo kao neki muzej!

Muzej! E, to je moja davnašnja želja i toplo se nadam da će se ona ipak jednoga dana ostvariti.

- Planinari, i ne samo oni, rado pred Vama zaključuju brak i krste svoju djecu. Znate li broj tako zaključenih brakova i krštenja?

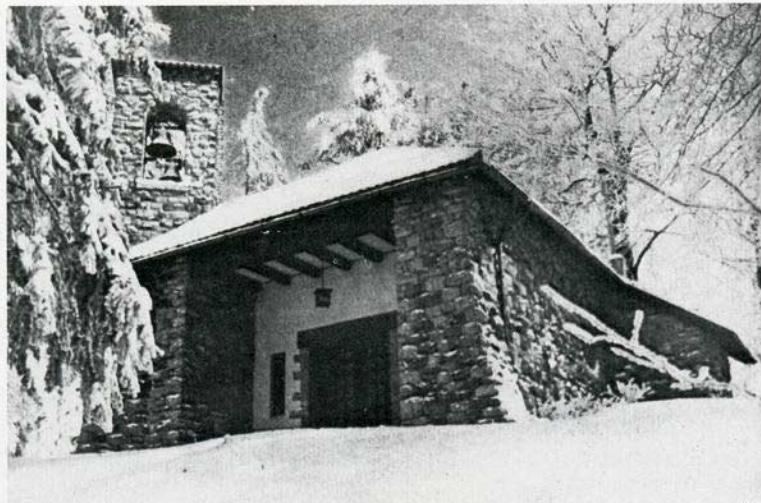
Ovako, u razgovoru, ne mogu reći točan broj, ali sa sigurnošću znam da je to 5-6 vjenčanja godišnje. Inače vodimo uredno matice vjenčanih i krštenih, pa se tamo može utvrditi točan broj. No, bilo je godina kada je taj broj bio i veći.

- Vaše prezime ukazuje na češko podrijetlo?

Preci moga oca bili su Česi, ali je moj otac iz Zagreba. Ja sam rođen u Trnjanskoj 62 u Zagrebu. Mi smo Hrvati.

- Toliko ste misa, vjenčanja i krštenja proveli u planini! Jeste li planinar?

Pa, u neku ruku i jesam. Pomislite koliko puta, a naročito u ranija vremena, nije bilo moguće drugaćije doći na Sljeme nego pješke. A mise su uvijek održavane u zakazano vrijeme. A da ne govorim o mnogim snježnim polnoćkama! Bio sam član PD Zagreb-Matica, a danas sam još i u PD "Zanatlija". Volio sam hodati i po Vlašiću u vrijeme dok sam bio odgojitelj i nastavnik u Travniku.

Svetište Majke Božje
Sljemenske
Foto: Šlavorub Jelinek

● **Ima li kava sljemenska zgoda koje se posebno sjećate?**

Bilo je to 1982. godine na drugi dan Božića. Preko noći je zapao snijeg visok oko jedan metar, a vladala je snažna mečava. Nestalo je struje. Pošao sam odgojiteljicama u susjedni "Izviđački dom" odnijeti im svijeće, jer su s djecom bile u potpunom mraku. Zbog jake mečave i visokih nanosa snijega promašio sam dom i zatekao se već na putu prema Hunjki. I druga je zgoda vezana za isti dom. Naime, tu su bila smještena djeca zaostala u razvoju. Često sam im odlazio nastojeći da im pružim utjehu. Tako je bilo i toga puta. Djeca su oboljela od šigele. Ja uđem u dom, a tamo u velikoj prostoriji tridesetak mališana sjede na kahlicama. Bio je to neobičan prizor.

● **Vi imate velik broj posjetilaca i izvan službe Božje. Ponekad se ni u kuću ne može ući?**

Velikim su to dijelom hodočasnici iz raznih krajeva svijeta i naše domovine. Što oni ovdje traže i doživljavaju najbolje svjedoči deset punih "Spomenica" u koje unose svoje želje, poruke, zahvale, zavjete. Možete te knjige čitati s velikim užitkom i interesom. Kao kuriozitet mogu vam pokazati, naprimjer, zapis rektora sveučilišta Hanan i njegovog zamjenika. Upisali su se kineski. Evo ovdje trojice Mongola koji su se upisali ruski.

● **Vi ste napisali Vodič Sljemenske Kapelice?**

Znate, puno je posjetilaca, vjernika i značajateljnika. Tu je i kontrolna točka Planinarskog puta po Medvednici. Svi ti dragi ljudi zaslužuju da ih se upozna s vrednotama i poviješću Kapelice. Zato sam se i latio toga posla.

● **Bestijalni bezumnici u nastojanju da zatru svaki trag kulturnog bića Hrvata gađaju Sljeme razornim oružjem. Bojite li se da će razoriti Kapelicu?**

Ufam se u Majku Božju Sljemensku, Kraljicu Hrvata!

● **Hoćete li u ovim stravičnim vremenima održati polnoću? I s obzirom da je konac rujna, biste li htjeli uputiti čitaocima "Hrvatskog planinara" Božićnu poruku za prosinacki dvobroj?**

Ponajprije, vjerujmo u Božju providnost i njegov blagoslov. Vjerujmo u Majku Božju i predajmo se njenoj blagosti i zaštiti. Misa će se održati, pa makar kao ona prigodom blagoslova. Izmolimo nebeski blagoslov, da bezumije ustukne pred razumom, da ljubav potisne krvološtvu, da pjesma ušutka smrtonosno štakanje oružja. Da svi oni što traže utjehu isplaču nepreboljenu tugu, da skinu s leđa breme očaja i u ovom hramu Božjem nađu smiraj i luč nade u sretnije sutra. Vas hodočasnike šuma i planina neka svojim skutima zakrli zaštitnica svih putnika - Majka Božja Sljemenska, Kraljica Hrvata.

Razgovor vodio Želimir Kantura

Stotinu godina planinarenja po Žumberku

(Svršetak)

VLADIMIR JAGARIĆ, ZAGREB

PORATNE GODINE

Nakon drugog svjetskog rata pa sve do danas razmjerno je dosta, ali ne i dovoljno, pisano u "Našim planinama" o planinarstvu u Žumberku. Slično je i s "Gorjancima" u slovenskom "Planinskom vestniku". Najviše je objavljeno putopisa; ima i ponešto stručnih članaka, te raznih obavijesti. Informativne i praktične podatke zabilježio je Željko Poljak u poglavljiju "Žumberačka gora" u vodiču "Planine Hrvatske".²²

Od desetak do sada tiskanih žumberačkih "transverzalnih" vodiča, u kojima se uglavnom nalaze samo bilješke o obilježenim stazama i planinarskim domovima, posebno treba izdvojiti planinarski vodič "Žumberak i Žumberačka gora", koji su zajednički napisali karlovački planinari prof. Zvonimir Keler (1900-1979) i Ivo Ott (1914-1991). To je prvo cijelovito djelo u planinarskoj literaturi o planinarstvu u Žumberku. Autori su vodič podijelili u dva dijela, od kojih prvi opisuje zemljopisne značajke, naselja i prošlost Žumberčana, dok je u drugom obrađena planinarska grada. Na kraju je posebno opisan uzdužni planinarski put Žumberkom, poznat kao "Karlovačka transverzala".

Tiskanje toga praktičnog planinarskog priručnika, osnivanje "Karlovačke transverzale" 1958. i otvaranje Planinarskog doma na Vodicama 1961. godine - najznačajniji su dogadaji u poratnom razdoblju planinarstva u Žumberku. Od tada, naime, naglo je poraslo zanimanje za ovu tako malo poznatu goru, koja je tako blizu Zagreba, Samobora, Jastrebarskog i Karlovca.

Planinarski put kroz Žumberačku goru, tzv. "Karlovačku transverzalu" osnovalo je PD "Dubovac" iz Karlovca. Trasa puta povezuje planinarsku kuću na Žitnici s domovima na Vodicama i Gospodični, a u najnovije vrijeme i s Planinarskim domom "Monter" u Sekulićima. Prolazi najljepšim i najvišim predjelima ove po Uskocima poznate i nazvane gore. Transverzala je privukla velik broj planinara i izletnika te "otvorila vrata ovoj lijepoj i interesantnoj gori", kako kaže Ivo Ott koji je s prof. Z. Kelerom trasirao i markirao ovu više od 72 km dugačku trasu. Nada i Milan Dijačić, veterani PD "Dubovac", već dvadeset godina vode brigu o ovoj transverzali; Milan je i autor dnevnika puta.

Planinarski putokaz na Kaštanici ispod Svete Gore – Trdinovog vrha
Foto: V. Jagarić

Uvjeti za planinarenje po Gorjancima također su poboljšani u poratnim godinama. Na Gospodični se dograđuje sklonište i tako nastaje Planinarski dom "Vinko Paderšić", na Polomu PD "Kostanjevica" preuređuje šumarsku kuću u planinarski dom koji je sedamdesetih godina, nažalost, već napušten. N. Hudoklin ponovo otvara planinarsko sklonište u svojoj kući na Miklavžu, ali ne za dugo, jer 1962. prodaje kuću poduzeću IMV iz Novom mesta za njihovo odmaralište. Danas je Miklavž poznato i omiljeno izletište Novomeščana i Šentjernejaca. Slovenski planinari označavaju nove i obnavljaju stare staze; označen je put na Sv. Geru od Metlike preko Radatovića.

Od slovenskih vodjča koji obrađuju Gorjance, nenađmašan je do sada planinarsko-turistički vodič "Po Trdinovi poti".²⁸ Napisao ga je novomeščanski planinar (i općinski sudac) Anton Trunkelj, a izdalo ga je Planinsko in turistično društvo u Novom mjestu, 1975. godine. Taj označeni put obuhvaća osim Gorjanaca i najljepše predjele Dolenjske i Bele krajine.

"Jaskanski planinarski put"¹⁹ otvorio je planinarima neke nove i zanimljive gorske predjele u istočnom Žumberku. Prije toga malo je planinara znalo za lijep vidik sa zelenog vrha Zečaka, za idilične zaseoke Pećna i za dolinu Slapnice s romantičnim slapom Brisala. Put je osnovalo PD "Jastrebarsko" iz Jastrebarskog, a inicijator, traže i autor vodiča bio je Franjo Novosel. Svečano je otvoreno bilo u kolovozu 1979. godine na Žitnici, povodom 30. obljetnice (poratnog) rada PD

"Jastrebarsko" i 105. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj. Za napredak poratnog planinarstva u Jastrebarskom osobito su zaslужni planinari veterani Ivica i Mirko Kos.

Poznato je da su Jaskanci planinari Žumberkom još i prije drugog svjetskog rata. Podružnica HPD "Plešivica" u Jastrebarskom bila je u međuratnom razdoblju vrlo aktivna. Osobito je bila plodna 1936. godina, kada je u okviru društva uspješno djelovala foto-sekcija, glazbena i ski-sekcija, te sekcija za poljoprivredno uređenje mjeseta.

Osim na omiljeni Japetić, Jaskanci su rado odlazili na izlete i u brdovito područje jugoistočnog dijela Žumberka. O tome svjedoči bilješka u "Hrvatskom planinaru" (1925, br.2) u kojoj tadašnji predsjednik HPD-a, dr. Ivan Krajač preporuča izlet zagrebačkim planinarima na brdo Glavicu iznad Slavetića.

Kad već spominjemo brdo Glavicu, kažimo usput i to da je nekadašnji vlasnik slavetičkog vlastelinstva (i Glavice) barun dr. Geza Rauch poklonio podružnici HPD-a "Plešivica" iz Jastrebarskog, jednu

Pil u Podžumberku

Foto: V. Jagarić

česticu na vrhu Glavice (Rešpeternice) radi gradnje planinarske kuće, te da su "poduzeti koraci da se to zemljište u gruntovnici prenese na HPD". (Izvještaj glavne skupštine podružnice HPD-a "Plešivica" iz Jastrebarskog, 19.VI.1925, HP, 1925, br.6.).

Što se poslije dogodilo s tim zemljištem, nije nam poznato. Izgleda da se ipak ništa nije dogodilo. Nema naime, podataka o tom zemljištu u "Iskazu društvenih nekretnina HPD-a", koji se čuva u arhivu HPS-a. Ništa nije zabilježeno ni u "Katastralnom zemljišniku" niti u gruntovnim knjigama općine Jastrebarsko. Zanimljiv je tek podatak da je vlasnik te čestice (k.o. Slavetić, k.c. 3211/1) još i sada davno preminuli barun Geza Rauch, tako naime još piše u gruntovnoj knjizi.

Osim karlovačkih i jastrebarskih planinara podosta su staza označili i članovi PD "Željezničar" iz Zagreba. Oni su još davne 1952. godine markirali dugački planinarski put od Jastrebarskog do Pribića i dalje preko Slapnice, Petričkog Sela, do Pogane Jame. Nekako u isto vrijeme i PD "Dubovac" označava stazu do Pogane Jame, i to iz Kamanja preko Kašta, Sošica i Ječmišta. Navedenim su se stazama planinari malo koristili, jer su bile preduge, a u to vrijeme nije bilo ni planinarskih objekata u Žumberku.

Pogana jama bila je pedesetih godina privlačna izletnička točka i slovenskim planinarama. Planinarsko društvo iz Kostanjevice, markiralo je put od svog doma na Polomu do Pogane Jame i dalje preko Ječmišta na Sopotski slap.

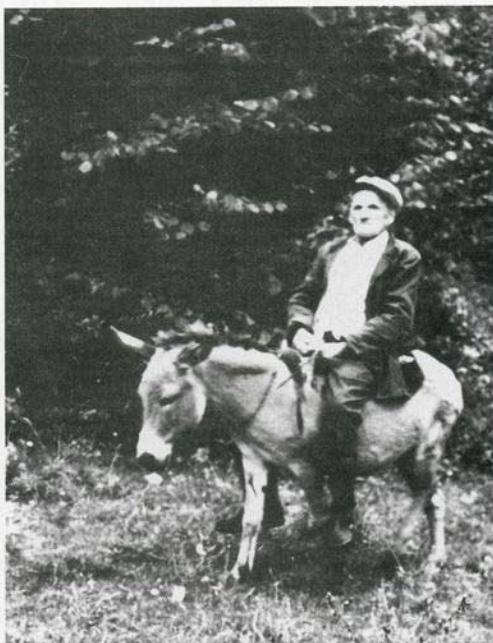
Prvi poslijeratni veći grupni izlet u Žumberačku goru ostao će zabilježen u analima žumberačkog planinarstva zbog prometne nesreće u kojoj su poginule tri osobe. Bilo je to u mjesecu travnju 1961. godine prilikom planinarskog pohoda "Tragom XIII. proleterske brigade" u organizaciji PD "Željezničar" iz Zagreba. Na pješačkom pohodu od Kamanja preko Vivodine do Sošica preko Kalja i Dragonoša do Oštrega (Samoborskog) sudjelovalo je oko dvije stotine planinara. Kamion koji je prevozio "komoru" i petnaestak planinara, većinom žena, survao se s puta za Sošice na jednom zavoju u dubok jarak. Smrtno su stradale tri planinarke, od kojih je jedna bila četrnaestogodišnja Jagoda Stilinović. Vozač kamiona osuđen je na dvanaest godina zatvora, jer je na put krenuo u pripitom stanju i s neispravnim kočnicama.

To je prva i, na sreću, do sada jedina teža nesreća na području Žumberka u kojoj su stradali planinari.

NAJNOVIJE DOBA

Ono što je šezdesetih godina za razvoj planinarenja po Žumberku značilo PD "Dubovac" iz Karlovca, to danas predstavlja PD "Monter" iz Zagreba. Tri su značajne akcije ovog ambicioznog i mladog zagrebačkog društva (predsjednik Boris Farkaš) utjecale da nam napokon Žumberačka gora nije više tako strana ni nepoznata.

Profesor zagrebačkog Medicinskog fakulteta dr. Daniel Derežić poklonio je (1986) Planinarskom savezu Hrvatske staru seosku kuću u Sekulićima, koja mu je služila kao vikendica. PSH je 1987. godine kuću predao PD "Monter" a njegovi su članovi kuću preuredili u udoban planinarski dom, koji po društvu nosi naziv "Monter".

"Žumberački taxi" u selu Đurići 1975.

Foto: V. Jagarić

Nepresušni izvor kod Kuljaja

Foto: N. Smiljanic

Tim novim domom u zapadnom Žumberku, te domom na Vodicama u središnjem Žumberku i domom na Gospodični, tek je djelomično riješen problem planinarskih objekata u ovom području. Nedostaje bar još jedno sklonište u istočnom Žumberku, na dionici između Žitnice i Vodica (npr. u Mrzlot Polju, gdje bi se mogla upotrijebiti napuštena školska zgrada) i kad bi uz to bio obnovljen dom na Polomu, konačno bi bilo riješeno pitanje planinarskih objekata u Žumberku i na Gorjancima. No, na sreću zasad ima priličan broj sela gdje se u kućama gostoljubivih Žumberčana može u nuždi i prenoći.

Monterov "Proljetni pohod u Žumberak" (od Sošica preko Sekulića do Suhora) koji se održava jednom godišnje u mjesecu svibnju, postao je tradicionalna priredba i posjećuje ga sve više planinara.

S najnovijom uzdužnom obilježenom pješačkom stazom kroz istočne, središnje i zapadne predjelje Žumberka (od Slavetića do Sekulića i Sošica), riješena je i posljednja dionica označavanja planinarskih putova nepoznatim i zanimljivim predjelima Žumberka. Trasa je to najnovije planinarske transverzale kojoj je osnivač (PD "Monter") dao naziv "Planinarski put Žumberkom". U kartoteci Komisije za planinarske puteve i markacije HPS-a registrirano je ukupno oko 190 km označenih planinarskih staza na području Žumberka.

Osnivač je ovom, 75 km dugom stazom, namjeravao upoznati planinare s pojedinim predjelima Žumberka, koji su manje poznati ili su vrlo rijetko posjećivani. Na svečanom otvaranju puta 19. svibnja 1990. bilo je oko 700 planinara iz 55 planinarskih društava; tom je prilikom predstavljen i vodič puta.¹⁰ Bio je to još jedan dokaz da planinarenje po Žumberku nije više zapostavljeno i da su napokon i planinarska društva počela organizirati redovite izlete u ovo gorje. Konačno je došlo vrijeme da je slikovita Žumberačka gora po posjećenosti stala uz bok drugim planinama Hrvatske.

U ljetnim mjesecima ima nedjelja kada su livade u okolini Sv. Gere - Trdinovog vrha, pune planinara, a dogodi se da ovamo stignu i izletnici s automobilima. (Do vrha vodi uska šumska cesta, koja se odvaja od glavne gorjanske ceste Vahta - Krvavi kamen.)

Na vrh često dolaze i tzv. planinari-transverzalci. Rijetko je koji vrh kontrolna točka toliko raznih planinarskih transverzala i toliko ispresjecan transverzalnim putovima kao vrh Sv. Gere - Trdinov vrh. Tu su kontrolne točke Karlovačke transverzale, Republičke transverzale Po planinama Hrvatske, RTV-Ljubljana i Planinarski put Žumberkom. Preko vrha prolazi Trdinova pot, Transverzala Kurirjev in vezistov NOV Slovenije, Bratski planinarski put Ljubljana-Zagreb. Područjem vrha prolazi i Europski pješački put E-7 YU.

Otvaranjem kružne "Brežiške planinske poti" 1984. godine (kontrolne točke: Čatež, Veliki Cirknik i Stojdraga) oživjeli su i sjeveroistočni dijelovi Gorjanaca i Žumberačke gore.

U Stojdragi se svake godine (od 1984) povodom svjetskog Dana zdravlja održava u mjesecu travnju tradicionalni susret planinara iz Samobora, Brežica i Zagreba; posljednjih godina na susret redovno dolaze i planinari iz Travnika.

U zimskim mjesecima kada su snježni uvjeti povoljni, na terenu Sv. Gere - Trdinovog vrha dolaze skijaši, sanjkaši, a i poneki planinar, zaljubljenik zimskih izleta. Strmi obronci prvorazredna su i atraktivna skijališta, kako za početnike, tako i za iskusne skijaše. Još je šezdesetih godina u elaboratu "Žumberak, turističko predgrađe Zagreba", ing. Zvonimir Badovinac predložio da se na Blaževoj gori na području Sv. Gere - Trdinovog vrha izgradi planinarsko-skijaške kuće, a "prema

prilikama i jedan turistički hotel". Nažalost, bio je to samo san, neostvariva želja (Turistički razvoj regije Žumberak još je i sada u samom začetku; na Gorjancima je znatno bolje). Ipak, nešto se poslijednjih godina i na tom području učinilo za ljubitelje zimskih sportova. Uređeno je nekoliko skijaških staza na strani Gorjanaca, a Smučarsko društvo iz Novog mesta preuređilo je jednu drvenu baraku na zaravni vrha Sv. Gere - Trdinovog vrha u skijaško sklonište; baraka je prije služila kao skladište prilikom izgradnje tornja.

I ZA KRAJ ...

U poslijeratnom razdoblju osobito se u hrvatskom planinarstvu istakao još jedan iz plejade uglednih Žumberčana. Bio je to ing. Zvonimir Badovinac (1905-1977). U Poljakovom biografskom leksikonu hrvatskih planinara²¹ nalazimo i osnovne podatke o Z.Badovincu: bavio se planinarstvom od 1922., bio je član uprave HPD-a i poslije rata PDZ-a, bio je pročelnik skijaškog odsjeka HPD-a, skijaški učitelj, alpinist i crtač planinarskih karata. Obišao je gotovo sve planine u Hrvatskoj, a najviše je volio Medvednicu, Samoborsko gorje i naravno, svoj zavičaj, Žumberak. U svojoj profesiji specijalizirao se za hortikulturu i pejzažnu arhitekturu. Sudjelovao je u projektiranju zagrebačkih parkova i u izradi većeg broja turističkih elaborata; poznata su dva njegova rada o turističko-ekonomskom razvoju Žumberka.

Još dva Žumberčana zaslužuju da ih se u ovom prikazu spomene. To su Ile Hranilović i Mile Gajski. Iako nisu organizirani planinari, na razne načine godinama potpomažu propagiranju planinarenja Žumberkom i upoznavanju njegovih prirodnih i kulturnopovijesnih vrijednosti.

Nestor hrvatskih planinara, Ivica Sudnik, sabire i čuva u Samoborskom muzeju bogatu dokumentaciju o Žumberku; to je spremljeno u "Samoborskoj zbirci" Ivice Sudnika koji je to sakupio u okviru svog planinarskog i muzeološkog rada od davne 1925. godine kada je postao članom HPD "Japetić". Njegovi prvi susreti sa Žumberkom započeli su 1925. godine kada je poznati župnik Trbojević na Stojdragi postavio veliki križ u čast proslave tisućugodišnjice hrvatskog kraljevstva i kad je Stojdraga postala privlačno izletište hrvatskih planinara, Sokolaša i zagrebačkog Automobil kluba.

Posljednjih desetak godina Samoborski muzej uz suradnju zagrebačkih muzealaca vrši povijesna i prirodoslovna istraživanja a naročito arheološka u okviru kojih su pronađeni i obradeni brojni lokaliteti (Budinjak, "Židovske jame", Tuščak, Gornja vas) s nalazima ljudi koji su tamo živjeli i prije tisuću i pet stotina godina.

Uz brojne stare karte, knjige, kalendare, planinarske vodiče, novinske članke i stotinjak fotografija, još od vremena Hirca, Šimonovića, Novotnja, Badovinca, pa članaka iz "Hrvatskog planinara", "Samoborskih novina", "Žumberačkog lista", u Samoborskom muzeju nalazi se mnoštvo podataka o životu naroda u Žumberku – području koje je danas slabo naseljeno i koje treba svim silama oživjeti i sposobiti potrebama suvremenog života i blagostanja.

Renomirani zagrebački etnolog dr. Aleksandra Muraj, iako nije član planinarske organizacije, već trideset godina planinari Žumberkom. U taj lijepi kraj uveo ju je prof. Z.Keler 1961. godine, kada su se od Vodica popeli na Pleš i odšetali do Kekića i Starog grada. Od tada je zanimanje za otkrivanje sličitih ljepota tog predjela kao i načina života njegovih stanovnika vodi u mnogobrojne pješačke pohode Žumberkom. Potaknuta Hirčevim pismima iz Žumberka iz 1898. slijedila je 1966. njegov itinerar od Stojdrage preko Gornje Vasi i Sošica do Sv. Gere, vrativši se preko Mrzlog Polja, Šimraka, Jaruša i Japetića. I slijedećih je godina u višednevnim planinarskim turama prolazila tim krajevima uzduž i poprijeko. Išod tih brojnih posjeta Žumberku i mnogih susreta sa Žumberčanima nekoliko je objavljenih studija i dvije knjige ("Narodna nošnja Žumberka-Stojdraga", 1988; "Živim, znači stanujem", Etnološka studija o kulturi stanovanja u žumberačkim Sošicama, 1989).

Inženjer šumarstva, dr. Lojze Čampa, član PD "Ljubljana-Matica", pobliže je upoznao ove krajeve 1980. godine kada je upravljao međurepubličkim prostornim projektom Spomen područja Žumberak-Gorjanci, koji je obuhvaćao osam graničnih općina Hrvatske i Slovenije. Taj opširni projekt obuhvaća: Prostorni plan, Izletničku kartu i knjigu Po Žumberku i Gorjancima. (Knjiga je svestrana monografija s prilozima dvadesetčetvorice autora. Između ostalog, u knjizi je obrađeno i osam zaokruženih izletničkih područja, a u odjeljku "Planinarstvo" nalaze se opisi planinarskih kuća i staza.)²⁰

Radeći na tom opširnom projektu Čampa je proputovao nekoliko puta gotovo cijeli Žumberak i Gorjance. Divio se prirodnim ljepotama i upoznavao se s kulturnim znamenitostima tih krajeva, susretao se s mnogim ljudima. Nije onda nimalo čudno što je zavolio Žumberak "... tega enkratnega bisera, ki se nam kaže v premnogih lepih podobah" (citat iz jednog pisma što ga je uputio autoru ovog članka; u prijevodu: "tog jedinstvenog bisera, koji nam se ukazuje u brojnim lijepim slikama").

Ne smijemo zaobići ni speleologe-planinare koji su istraživali skromne, ali ipak speleološke objekte vrijedne pažnje na užem području Žumberka. Speleolozi iz PD "Dubovac" u Karlovcu šezdesetih godina istražuju Poganu jamu, Zidane pećine i spilje u dolini rječice Slapnice. Desetak godina poslije "Slapničke spilje" posjećuje i istražuje ing. Vlado Božić sa speleolozima iz PD "Željezničar" u Zagrebu.² Karlovački speleolozi 1978. godine pretražuju terene zapadnog Žumberka, područje Radatovića, Brašljevice i Kesera. Tom prilikom pronalaze najduži i najdublji speleološki objekt u Žumberku, ponor "Pečenjevku" u Keserima.²⁵

U blizini Kostanjevice, iznad izvora potoka Studene, nalazi se "Kostanjevička jama". Elektrificirana je i uređena za posjet turista. Ulaz u spilju prirodno se otvorio nakon jakog nevremena nad Gorjancima 1. kolovoza 1937. godine.

Naši su se prethodnici planinareći Žumberkom, služili austrijskom vojnom specijalnom kartom ("Generalstabskarte"), u mjerilu 1:75.000. U meduratnom razdoblju planinari su se koristili Planinarskom kartom Samoborskog gorja s okolicom, u mjerilu 1:50.000 koju je izdala podružnica HD "Japetić" iz Samobora, 1937. godine. Na toj višebojnoj karti, koju je sastavio i crtao Franjo Peyer, označena je i jedna staza u smjeru Žumberka, i to od Samobora do zaseoka Stari Grad u Kekić Dragi.

Poznati alpinist i planinarski pisac ing. Zlatko Smerke izradio je 1980. planinarsko-turističku kartu Žumberačkog gorja, u mjerilu 1:50.000 u dva dijela. Ona obuhvaća Samoborsko gorje, Žumberak i Gorjance. Ovu bi kartu planinari sigurno još i danas upotrebljavali da četiri godine poslije nije izšla u izdanju Geodetskog zavoda Slovenije i Mladinske knjige iz Ljubljane, Izletnička karta Spomen područja Žumberka i Gorjanaca, u mjerilu 1:50.000. Karta obuhvaća osim Samoborskog gorja, Žumberka i Gorjanaca i veći dio Dolenjske i Bele krajine. To je prva cijelovita zemljopisna karta u kojoj je područje obradeno i na kartografski i na opisni način.

I za sam kraj dvije narodne uzrečice. Slovenska: "Ako ne prije, a onda na dan Sv. Jadrte (Sv. Gere), 17. ožujka, sigurno će zapuhati prvi topli povjetarac i vrijeme će biti lijepo." Žumberačka: "Kada se na zapadu pri zalazu sunca oblaci crvene, onda se kranjice smiju, jer će vrijeme biti lijepo".

Krenite tada u Žumberačku goru, prema Sv. Geri - Trdinovom vrhu! I nemojte se držati "k'o mila Gera" (tako naime govore u Žumberku za nekoga kad se drži pokislo "k'o cvjeće kad ga ofuri proljetni mraz"). I nemojte se preplašiti ako slučajno sretnete gorske vile, šumskog čovjeka, dobromamjerne patuljke i druge šumske stanovnike, koji žive u Trdinovim bajkama! Čuva vas Sveta Gera! Ona je naime, zaštitnica ne samo proljetnih poljskih radova i udovica, već i vrućine, prenoćišta i putnika. Prema tome, Sveta Gera je zaštitnica i nas planinara!

Ovaj sažeti zemljopisni pregled i kronologija stogodišnjeg planinarenja po Žumberačkoj gori i Gorjancima nema znanstveno-istraživačkih pretenzija. To je tek nizanje planinarskih događaja o jednoj voljenoj gori koja je stoljećima bila neopravданo zapostavljena. To je istovremeno i skroman prilog proučavanju povijesti hrvatskog planinarstva. Nastao je dugogodišnjim prikupljanjem podataka, na temelju terenskih bilježaka i razgovora s planinarama, korištenjem priručne planinarske i opće povjesne literature. Nastao je iz ljubavi spram zavičaja!

Zahvaljujem svima onima koji su mi pomogli svojim savjetima, posebno prijateljima prof. Vladimиру Geriću, Jakši Kopiću, prof. Krunkoslavu Milasu i prof.dr. Željku Poljaku.

LITERATURA

1. Ančik B.: Gorjanci. PV, br. 11, 1985.
2. Božić V.: Speleološki objekti kanjona Slapnice. NP 23: 213, 1971.
3. Druško F. (F. Marković): Jedan dan po Žumberku. Vienac: 29, br. 26, 1897.
4. Fras F.J.: Voltständige Topographie der Karlstadtter Militärgrenze (Cjelovita topografija karlovačke vojne krajine). Zagreb, 1835. Prijevod u izdanju Ličke župe Gospic, 1988, str. 241-251.
5. Frischauft J.: Das Uskoken-Gebirge. Zeitschrift des d. u. oester. Alpenvereins 21:419, 1890.
6. Hirc D.: Pisma iz Žumberka. Narodne novine, br. 185, 196, 197, 199, 203, 221, 225, 230; Zagreb, 1898.

7. Hirc D. i Hranilović H.: Prirodni zemljopis Hrvatske; str. 354-362, Zagreb, 1905.
8. Hitzthaler S.: Od Samobora preko Pećina na Sv. Geru. HP 31: 50, 1935.
9. Hranilović J.: Izabrane pjesme (Žumberačke elegije); Matica Hrvatska, Zagreb, 1893.
10. Jagarić V.: Planinarski put Žumberkom; planinarski vodič, izdanje PD "Monter", Zagreb, 1990.
11. Keber J.: Leksikon imen; str. 218 i 219, Mohorjeva družba, Celje, 1988.
12. Keler Z. i Ott I.: Žumberak i Žumberačka gora, planinarski vodič, izdanje PSH, Zagreb, 1961.
13. Krajač I.: Razvitak Hrvatskoga planinarskog društva. HP 20:129, 1924.
14. Lopašić R.: Žumberak. Vienac 12, br. 39-46, Zagreb, 1880.
15. Maldini R.: Put na Sv. Geru. HP 3: 81 i 153, 1900.
16. Mlač D.: Gorjanci. NP 1:101, 1949.
17. Novotni V.: Vodič na Plješivicu i na Sv. Geru. HPD, Zagreb, 1906.
18. Novotni V.: Putevi na Sv. Geru. HP 8: 88, 1905.
19. Novosel F.: Jaskanski planinarski put, Izdanje PD "Jastrebarsko", Jastrebarsko, 1979.
20. Po Žumberku i Gorjancima; izdavač: Zajednica Spomen područja Žumberak-Gorjanci, Novo mesto, 1989.
21. Poljak Ž. i Blašković V. sa suradnicima: Hrvatsko planinarstvo, PSH, Zagreb, 1975.
22. Poljak Ž.: Planine Hrvatske, planinarsko-turistički vodič; treće izdanje, str.221-233, zagreb, 1986.
23. Poljak J.: Od Samobora preko Kalja i Sošica na Sv. Geru. HP 27: 233, 1931.
24. Planinac: Izlet u Žumberačko gorje. Obzor, 1897, 165, 166, 1.
25. Starić R.: Razvoj speleologije na području regije Karlovac. Izdavač: PD "Dubovac", Karlovac, 1983.
26. Spomenica Hrvatskog planinskog društva; HPD, Zagreb, 1884.
27. Šuklje F.: Jedan dan u Žumberku. HP 22: 36, 1926.
28. Trunkelj A.: Trdinova pot, planinsko-turistički vodnik. Novo Mesto, 1975.
29. Valvasor W.J.: Die Ehre des Herzogthums Krain. XII Buch, s. 74-77, 1680.
30. Vilenjak S. i Dumičić R.: Kroz Žumberak na Sv. Geru. NP 3: 337, 1951.
31. Žumberački kalendar za 1966, 1967 i 1968 god.
32. Žumberački kries, kalendar, 1980 - 1991. god.
33. Žumberak u riječi i slici; izdavač: KPD "Žumberak", Zagreb, 1971.
34. Župančić J.: Pred 40 let so dobili Gorjanci Trdinov vrh. PV 62: 133, 1962.

Pribičke Rude (1989. g.)

Foto: V. Jagarić

Od morske obale do spojnog puta KPP-VPP

MIRKO BELAVIĆ, SENJ

U časopisu "Naše planine" br. 11-12 od 1989. god. Želimir Kantura opisuje Spojni planinarski put (SPP) Velika Kapela - Velebit, od Dulibre do Oltara.

Članovi PD "Zavižan" Senj odlučili su da markiraju staze na SPP s obale mora. Nakon obilaska mogućih prilaza odlučili smo se za dvije staze: jedna iz samog grada Senja, a druga iz zaseoka Sibinja (10 km od Senja u smjeru Novog Vinodolskog). Osim planinarskih pobuda računali smo da će staza zanimati i turiste koji borave na ovom području. Ove markirane staze omogućuju dvodnevni izlet područjem općine Senj: prvi dan od Sibinja preko Alinog bila do krivog Puta (6-7 sati hoda), a drugi dan od Krivog Puta preko Vratnika, Žuklja, Sijaseta u Senj (oko 7 sati hoda).

1. STAZA SENJ - ŽUKALJ

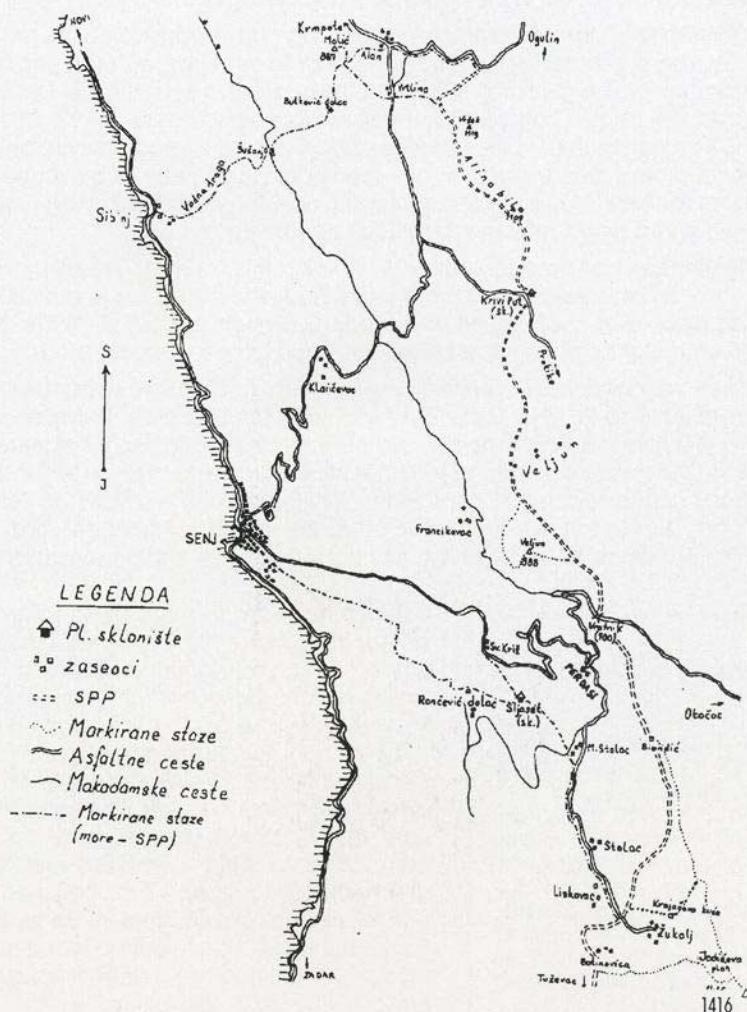
Staza počinje kod Velikih vrata (ulaz u grad Senj s istočne strane). Treba krenuti Ulicom M.C. Nehajeva do novog naselja na Trbušnjaku. Kod zadnjih kuća dolazimo do staze koja ide na istok, a pruža se iznad ceste Senj-Vratnik. Staza ide Kaudersovim putem. Ime je dobila po graditelju ing. Alfonsu Kaudersu koji je u vremenu od 1925. do 1934. god. u Senju bio šef Inspektorata za pošumljavanje krša, goleti i uređenje bujica. Stazom se polako uspinjemo. S nje je lijep pogled na istočni dio Senja, groblje Sv. Vida, Senjsku dragu, Vratnik i Veljun s Orlovim glijezdom. Iznad groblja staza ulazi u borovu šumu do dijela gdje šuma postaje rjeda. Tu staza skreće na jug i jače se uspinje opet kroz borovu šumu te izbjiga na mjesto odakle se na istok pruža lijep pogled na zaselak Sv. Križ, cestu Senj - Vratnik i Senjsku dragu. Staza nastavlja na jug i laganim zavojem skreće na istok. Dolazi se do zaseoka Rončević dolac (1,5 sata od Senja). Prije kuće kod suhozida skreće se uljevo i kroz šumu za 30 min stiže do planinarske kuće "Sijaset" (nije stalno otvorena, a ključ se može uz najavu dobiti kod tajnika PD "Zavižan" Senj, Mladena Atanasića). Od kuće se staza strmo uspinje kroz borovu šumu do makadamske ceste Mali Stolac - Rončević dolac, prelazi cestu i laganijim usponom kroz borovu šumu stiže se do asfaltne ceste Perdasi - Žukalj. Dalje se nastavlja cestom (na tri mjesta se koriste prečice zavoja) i stiže do cisterne gdje je od Biondića dolazila prvotna trasa SPP. Kako je ta trasa napuštena, staza dalje vodi cestom kroz zaselak Veliki Stolac, iznad zaseoka Liskovca, i dolazi do prijevoja iznad Žuklja, kuda prolazi sadašnja trasa SPP (2 sata od Sijaseta). Na tom mjestu Spojnim planinarskim putem lijevo se ide na Vratnik (2 sata), a desno za Oltare (2,5 sata).

pristup na ovu stazu moguć je i od zaseoka Sv.Križ, 5 km od Senja u smjeru Vratnika. Od gospodnice "Stric Luka", preko ceste kraj uređenog izvora pitke vode staza ide na istok kroz borovu šumu (lijevo ostaje uređen vodotok), izbjiga na širok kolski put i za 20 min stiže se do planinarske kuće "Sijaset".

2. STAZA SIBINJ - ALAN - KRIVI PUT

Staza u Sibinju počinje između cisterne i gospodnice "Sibinj", lagano se uspinje Vodnom dragom i nakon 40 min stiže se do Vodna gdje ispod stijene izvire voda. S ovog mjeseta mještani okolnih zaselaka opskrbljivali su se vodom. Od Vodna staza postaje strmija i za 40 min stiže se do ostatka kuća zaseoka Lisica (415 m); dalje kroz šumu staza se uspinje i za 20 min stiže se do zaseoka Šušnja

(520 m) na makadamskoj cesti Klarićevac - Bile. Od Šušnja treba krenuti lijevo cestom prema Bilama i nakon 100 m skrenuti desno na kolski put, koji se polako kroz šumu uspinje. Kad se dođe do osamljene kuće (Vorgina kuća), treba skrenuti desno i strmim usponom izići na čistinu i do kuće u Butković dolcu (700 m) od Šušnja 40 min hoda. Staza dalje vodi kroz borovu šumu i usponom za 40 min stiže se na čistinu (840 m). Tu se nalazi raskrižje. Lijevo je markiran uspon na vrh Malić (867 m), s kojeg se pruža vrlo lijep vidik na kvarnerske otoke, sjeverni Velebit, Senjsko bilo, područje Krivog Puta, planine Gorskog kotara i Učku. Za uspon na vrh treba 15 min. Ravno staza ide kolskim putem u selo Alan i nastavlja asfaltnom cestom prema Drežnici do SPP (900 m). Od raskrižja do spoja treba 60 min, a od Sibinja do spoja sa SPP 4 sata hoda.

Od raskrižja ispod Malića desno preko čistine staza se spušta na kolski put, njime desno 200 metara, a onda treba skrenuti lijevo, između dva suhozida, kroz šumu, i laganim usponom izići na čistinu kojom se nastavlja do asfaltne ceste Krivi Put (Podbilo) - Alan kod Vrtline (od raskrižja do Vrtline 30 min). Tu staza prelazi cestu kod spomenika i kolskim putem ide prema stupu dalekovoda, a od njega golom kosom i strmim usponom do SPP (od ceste do SPP 40 min). Od toga mjesta Spojnim planinarskim putem preko Alinog bila dolazi se do skloništa u Krivom Putu, kako je opisano u navedenom članku Želimira Kanture.

Od Vrtline do skloništa Krivi Put može se doći i asfaltnom cestom (6 km).

Naši planinari iseljenici

U ovom broju: kap. Gjuro Pany (1896-1953)

Znate li tko je to kap. Gjuro Pany? Taj pionir dubrovačkog planinarstva danas je gotovo zaboravljen, iako je dobio rijetko priznanje: 1930. godine izabran je za "začasnog člana HPD-a". Koncem drugog svjetskog rata iselio se iz domovine i nestao iz hrvatskog planinarskog života.

Dosad smo u ovoj rubrici pisali o živućim planinarima koji više manje održavaju vezu sa "stariom krajem", a ovaj put je riječ o ličnosti koja spada u planinarsku povijest, ali ona, začudo, ne posjeduje čak ni osnovne životne podatke. Panyev planinarski životopis možda i nije teško rekonstruirati, jer je za sobom ostavio bogatu pisani riječ. U članku pod naslovom "Na Orjen!" (HP 1938, 303) doznajemo kako se zaljubio u Orjen, doselio u Dubrovnik, tu 1928. osnovao planinarsko društvo, bio mu prvim tajnikom, razvio u gradu skijaški sport i gotovo natjerao Dubrovčane da na Orjenu sagrade planinarsku kuću. Velikim je žarom propagirao integraciju primorskog i planinarskog turizma i u tom bio ispred svoga vremena, a možda i današnjeg.

Kao pomorac često je gledao Orjen s mora. Godine 1916., kao ratni pilot, imao je rijetku priliku da ga vidi i iz zraka, te tada čvrsto odlučio da se mora uspeti na njegov vrh. Želju je ostvario 1918. na gotovo pustolovan način. Kao član posade na brodu usidrenom u Risnu dobio je 24 sata dopusta i, prešavši 70 kilometara pješice, uspeo se na vrh i pred ponoć vratio na brod.

Deset godina poslije, kada se nastanio u Dubrovniku, pokušavao je naći društvo za ponovni uspon. "Niz godina sam tražio društvo za taj izlet – kaže Pany – ali je to samo izazvalo šaljive opaske na moj račun. Dubrovnik i Orjen, dva oprečna pojma, dva nespojiva kontrasta: more i planine." Ipak je konačno uspio odvesti Dubrovčane na vrh. Posljedica je bila osnivanje podružnice HPD-a "Orjen". Prošlo je opet deset godina. Dubrovčani na Orjenu imaju planinarsku kuću - nazvali su je Panyevim skloništem - i, gledajući, Dubrovčani su čak počeli oduševljeno skijati. Pomogao im je u tom zagrebački skijaš dr. Ivo Lipovščak, koji je pri prvom dolasku u Dubrovnik izazvao senzaciju noseći skije.

Citat iz "Hrvatskog planinara", 1938, str.339

Hrvatsko Planinarsko Društvo, Matica u Zagrebu, primivši dne 9. VIII. 1928. g. Čuru Pany iz Dubrovnika za svoga člana, stavlja upit da li se u Dubrovniku može osnovati podružnica H.P.D. Pany se odmah prihvata posla, odgovara pozitivno, i predlaže, da se podružnica prozove "Orjen", po najvišem i najlepšem vrhu u ovim krajevima. Dne. 24.IX. održava se pouzdani sastanak u svrhu osnivanja podružnice, na kom se bira privremena uprava sa Panyjem kao predsjednikom. Kad se 24. veljače 1929. sastala u prostorijama Jugoslavenske Udržene Banke prva glavna skupština, društvo je već imalo 43 člana. Za predsjednika bi izabran Rene bar.Lettis, direktor "Putnika" a Pany za tajnika.

Dubrovačko je planinarstvo steklo takav ugled da je u tom gradu 1935. Planinarski savez Jugoslavije održao svoju godišnju skupštinu. Dodajmo da je Pany bio dobar fotograf i putopisac. Samo je u "Hrvatskom planinaru" objavio petnaestak priloga. Prvi je članak napisao još kao srednjoškolac pod naslovom "Zeleni vir" i za nj dobio honorar od tri krune! U "Hrvatskom planinaru" broj 10 iz 1938. godine, koji je cito posvećen podružnici "Orjen", Panyjevo ime nalazite gotovo od prve do zadnje stranice, osjećate ga i među recima. Slobodno se može reći da je Pany u Dubrovniku bio ono što je prof. Girometta bio za Split, premda nije u društvu nosio najviše funkcije - bio mu je tajnik.

Ovu skicu Panyeva planinarskog rada bio bi red nadopuniti uobičajenim kurikulumom vite, ali u planinarskim arhivima i literaturi o tome ni slova. Srećom sam posredovanjem pok. prof.dr. Ema-

nuela Dworskog iz Rijeke dobio podatke o Panyevu životu. Skicirao ih je njegov rođak ing. Viktor Ružić iz Rijeke i tako možemo našim čitaocima predočiti zanimljiv životopis jednoga neobičnog planinara. Ing. Ružić ovako piše o Panyu:

"Rodio se u Zagrebu 27. veljače 1896. Otac W.Pany bio je graditelj i u Hrvatsku došao iz Mađarske. Prezime je slovačko. U Hrvatskoj ga ima samo u Zadru, pisano Pani. Gjurin otac najprije je sagradio sudnicu u Osijeku, a 1896. gimnaziju na Sušaku (posljednji kat je naknadno nadograđen). Mati Milka rođena je Badovinac Badovinska (1867-1944) i kći zagrebačkog gradaonačelnika Nikole Badovinca. Gjuro je rano ostao bez oca pa se mati odselila sestri Jelki udatoj Ružić na Sušak. Sina je dala u Mornaričku vojnu akademiju u Rijeci (današnja bolnica "Braca dr. Slob"). Gjuro (tako se sam potpisivao, za rođake i prijatelje bio je Jurček) završio je akademiju kao darovit i izvrstan učenik. U prvom svjetskom ratu bio je i avijatičar. Letio je nad Venecijom. Bombe je bacao rukom, a bile su mu pored sjedišta. O tome je bila i novinska vijest u bečkim novinama. Sačuvao je kao uspomenu drvenu (!) elisu svog jednosjednog aviona.

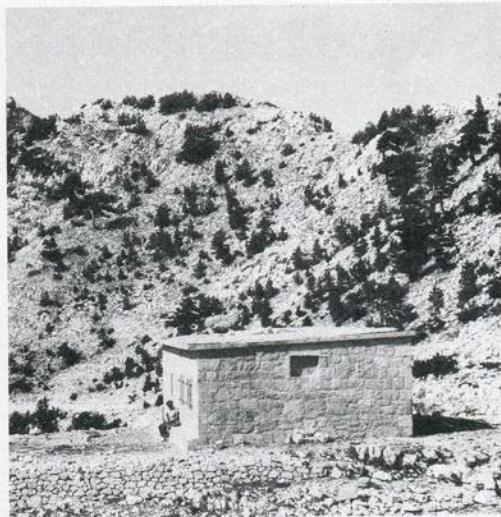
Kada se Miklos Horthy de Nagybanya (1868-1957) u pomorskoj bitki u Otranskim vratima sklonio u ormar, Gjuro je preuzeo komandu krstaricom "Novara" i uspješno završio okršaj 15. svibnja 1917. Horthy je bio odlikovan odličjem "Maria-Theresia". Poslije rata Pany je pisao Horthyju da mu oda priznanje za zasluge u "otrantskoj bitki", jer ju je stvarno on vodio, ali je to Horthy odbio. Rat je završio kao poručnik bojnog broda, zatim položio maturu u civilnoj školi i odselio se u Dubrovnik gdje je postao direktor filijale Eskomptne banke iz Zagreba.

Rano se oženio Wandom iz riječke obitelji Vio (rođena 1896. u Rijeci, još je živa u Montevideu). U Dubrovniku su mu rođene kćeri Maria, poslije udatna Wolf (sada živi sa sinom Markom u Kanadi), i Ilioska (umrla 1973). Banka u kojoj je radio imala je za komitente i turiste i zbog tako stečenog iskustva Pany je preuzeo rukovođenje turističkim uredom "Putnik" u Berlinu 1936. godine. Pokazao

se uspješnim pa je imenovan u rukovodstvo podružnice Wiener Bankverein u Zagrebu. Godine 1945. seli s obitelji u Ženevu, a poslije odlazi u Urugvaj. Nastanio se u Montevideu i pokušao, bezuspješno, s ulaganjem u tekstilnu industriju (Buenos Aires). Život je završio samoubojstvom 14. srpnja 1953. i sahranjen je u Montevideu. Planinarenjem se započeo vrlo rano baviti, u lijetnikovcu tetke Jelene Ružić u Fužinama. Osim toga je skijao i sanjkao se s tetkićima Gjurom i Viktorom Ružićem."

Evo, to je bio kap. Gjuro Pany, pa kada listajući stare brojeve "Hrvatskog planinara" nađete na neki njegov članak ili fotografiju, podsjetit će vas na još jednoga našeg planinara iseljenika kojemu se trag gubi u dalekom stranom svijetu.

Dr. Željko Poljak

Panyjevo sklonište na Orjenskom sedlu

Foto: Dr. Ž. Poljak

Iz Panyeve bibliografije (sve u "Hrvatskom planinaru").

Boka kotorska i njena okolica, 1922, 3; Orjen, 1928, 239; Vučji Zub, 1930, 45; Sniježnica, 1930, 316; Gradina na Pelješcu, 1930, 346; Skijaši na Orjenu, 1930, 369; Reovačka greda, 1933, 43; Prva noć u planinarskoj kući na Orjenu, 1933, 314; Zimski sport na Orjenu, 1933, 185; Preko Crljene grede na Zmajevu ždrijelo, 1934, 68; Planinarstvo i turizam na Jadranu, 1935, 265; Učesnici prvog planinarskog kongresa na Orjenu, 1935, 376; Orjen, 1936, 5; Orlovskе stijene, 1937, 49; Morem i kopnom od Sušaka do Ulcinja, 1937, 116, 136; Na Orjen, 1938, 303; Jabuka, 1940, 100.

Na čileanskim planinama

(Svršetak)

BARBARA LAPENNA-BRAKUS, ZADAR

VATRA I LED

17. veljače. Boeing 727 čileanske zrakoplovne kompanije stenjući i trešteći uždigao se iz uske kotline Santiaga, ustremio se u visinu ostavljajući u trenu pod sobom zasježene andske vrhunce, da bi se odmah zatim u oštem luku usmjerio na jug. Čudna je ovo zemlja. Poput neke divovske zmijurine opružila se rubom zapadne obale južnoameričkog kontinenta. Od Ognjene zemlje na krajnjem jugu, gdje se bezbrojni ledenjaci kupaju u hladnim morskim valovima, do paklenski vruće pustinje Atacama, najsuhljie pustinje na svijetu, mjeri u dužinu preko 4000 km. Najveća joj je širina 370 km, no u prosjeku je još mnogo uža, jedva nekih 200 km. Na putu smo za južni Čile, u tzv. područje jezera. S desne strane svjetluca nepregledna pučina Tihog oceana, s lijeve bijeli lanac Kordiljera markira granicu prema Argentini.

Cilj našeg putovanja u južni Čile je uspon na nekoliko ugaslih i aktivnih vulkana, od kojih je svakako najmarkantniji Osorno, savršeno pravilan ledeni stožac, šiban vjetrovima i olujama s Pacifika.

Samo nepun sat traje let od Santiaga do Temuca. Čitav niz uglavnom ugaslih, ledom okovanih vulkana pojedinačno se izdvaja iz plodnog brežuljkastog zelenila. Neposredno prije slijetanja ukazuje se i naš prvi cilj, još veoma aktivan vulkan Villarrica. Bijeli dimni stup okomito se uzdiže iz kratera. Mašina već slijeće na pistu i nekoliko trenutaka poslije srdačno se grimo s Eladiom i njegovom obitelji na aerodromu Temuca. Eladio, moj bivši učitelj španjolskog u Minhenu, sada radi kao turistički vodič u svojoj domovini i rado je prihvatio ponudu da nas prati pri usponima u južnom Čileu. Na slici: Erupcija vulkana Villarrica u južnom Čileu

Vulkan Osorno iznad jezera Llanquihue

Jednosatna vožnja Panamericanom na jug, te dalje sporednom cestom na istok, dovodi nas do gradića Villarrice. Guste šume ispresjecane su sočnim pašnjacima, a po njima se prosula stada goveda. Čovjek bi pomislio da je negdje na podnožju Alpa, kada ne bi bilo tipičnih bijelih vulkanskih stožaca koji tu i tamo izranjavaju iz zelenila. Villarrica, lijep miran gradić na zapadnoj obali istoimenog jezera, omiljeno je izletište i odmaralište. Mnogi europski, a posebno njemački iseljenici našli su u ovom kraju klimatske i geografske uvjete veoma slične onima u domovini. Usto još i prostranstvo i samoču kakva je nezamisliva u Europi dvadesetog vijeka. Tipična drvena arhitektura raštrkanih obiteljskih kućica još više doprinosi "podalpskom" karakteru cijelog kraja.

Stanujemo u njemačkom pansionu "Kiel" na zapadnoj obali jezera. S druge strane, kao da izranja iz glatke vodene površine, pravilna piramida vulkana Villarrica. U sumraku ljetne večeri dimna se zavjesa nad kraterom sve jače žari.

Villarrica - tamo gdje gori pod nogama

18. veljače 1991. Hladno i kišovito dočekalo nas je prvo jutro u jezerskom području. Na kontrolnoj postaji imamo nepričika. Planina se ognula mračnom, kišnom zavjesom i čuvar nacionalnog parka smatra da bi uspon u ovakvim uvjetima bio previše rizičan. Nakon čitavog sata upornog pregovaranja i dokazivanja, ipak "pametniji popušta", ali samo pod uvjetom da na vlastitu odgovornost idemo dokle smatramo da je moguće, odnosno objektivno bezopasno.

U laganom usponu slijedimo žice uspinjače uz padine sipke lave. Kiša pomalo prestaje, u oblacima se sve češće otvaraju modra okna. Idemo dalje. Na 1900 metara je kraj staze. Na početku smo snježne padine koja se gubi gore u magli. Nije prestrma, ali je snijeg tvrd i djelomično zamrznut, pa navlačimo dereze. Sporo napredujemo u cik-cak liniji. Sve je svjetlijie i uskoro prve zrake probijaju put. Pod samim rubom kratera naglo se pooštjava strmina. Vjetar već donosi jaru i oštar miris sumpora. Snijeg je sve zrnatiji, crne gromade lave izbjijuju na površinu. Dereze više ne "hvataju", sumporni smrad udara u nos i usta, oči suze ispod glečerskih naočala. Još samo nekoliko veoma strmih koraka i gore smo.

Nakon četiri sata mukotrpнog uspona napokon izlazimo na rub kratera. S tamnog, gotovo crnog neba nemilostivo žari sunce, pod nogama se raširila mekana prostirka od oblaka. Oštar nalet

Barbara i Bogdan Brakus na vrhu aktivnog vulkana Villarrica (2840 m)

vjetra zavitla mi sumporni oblak u lice. Na trenutak ne vidim ništa, u plućima me guši. Zatim se dim razilazi i brzo idem još nekoliko koraka do unutrašnjeg ruba kratera. Okomito, čak prevjesno, obrušavaju se stijene nekih stotinjak metara do užarenog okna tamo dolje. Buljim kao hipnotizirana u jezero uzavrele lave, zatim teška sumporna zavjesa opet prekriva veličanstvenu predstavu. Pogled u "oko" aktivnog vulkana jedan je od najintenzivnijih doživljaja prirode. Kroz užarenu masu čovjek kao da pogledom prodire u unutrašnjost, sve do "srca" naše kugle i licem u lice s neobuzdanom stihijom naglo postaje svjestan svoje nemoći i ništavnosti.

U nepuna dva sata veselo se kližemo po snježnim i lavinim padinama dolje do parkirališta. Uspon na 2840 metara visok aktivni vulkan Villarrica nezaboravan je i veličanstven doživljaj.

Osorno - najljepši vulkan Čilea

22. veljače. U prvom ružičastom svjetlu dana kao da lebdi nad jezerom Llanquihue - najljepši i najčešće fotografirani vulkan Čilea. U rano jutro krećemo terenskim vozilom iz gradića Ensedana klizavom šumskom cestom gore do skijaškog centra na 1150 metara. Sada u ljetnoj sezoni pomalo tužno djeluju napuštene zgrade restorana i uspinjače, prazno zjapi prostrano parkiralište. Lavež psa čuvara jedini narušava mrtvilo. Uz obronke crnog pjeska sumorno se povlače gole žice vučnice.

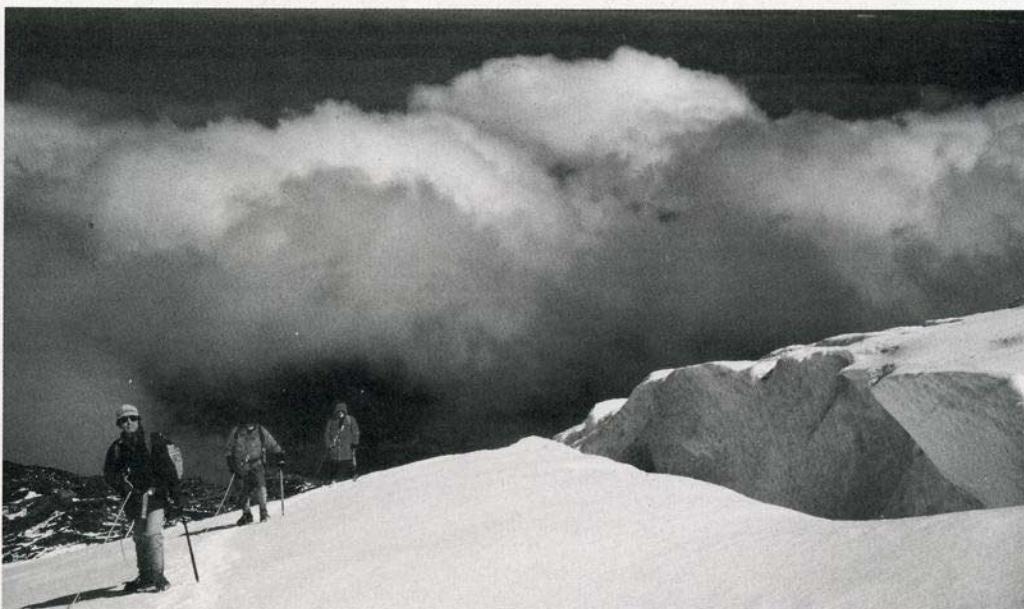
Preko tih blagih obronaka, te dalje malo strmijim hrptom morene, uspinje se stazica do ulaza u ledenjak. Tu ostavljamo skijaške štapove i navezujemo se. Ravnomjerna padina ledenjaka, tu i tamo ispresjecana poprečnim pukotinama, u donjem je dijelu blaga, ali se postepeno prema vrhu uzdiže poput neke orijaške parabole. Ledeni kristali, šibani oštrim vjetrom, bolno se zabadaju u lice. Snijeg je čvrst, ali dereze dobro hvataju. Samo da nije tog ubitacnog vjetra! Kao da nas nastoji zbaciti sa svoje planine, nemilosrdno nas gura, šiba, tuče, povlači konopac u dubinu. Svaki korak zahtijeva najveću pažnju.

Nemamo vodiča, no on nam nije ni potreban. Od ulaza u ledenjak postoji samo jedan logičan i moguć uspon - u stotinjak metara širokoj "projeci" ravno gore do zaobljene vršne kupole. Lijevo i desno duboke pukotine naborale su uzduž i poprijeko bokove vulkana. Jeza me obuzima pri pomisli što bi bilo da u magli zalutamo u taj ledni labirint!

Pod samim vrhom moramo svladati glavnu prepreku - široku pukotinu što se prstenasto ovila oko ledene kupole. Posljednji metri uspona do pukotine gotovo su okomiti, pa odozdo nije moguće ustanoviti je li premostiva. Napeto čekamo dok Bogdan kopa cepinom nekoliko stepenica i korak po korak svladava ledenu strminu. Njegov povik "Sasvim je zasnežena!" oteo mi je uzdah olakšanja. Sada znam da više nema prepreke. Gore je Bogdan pažljivo uvratio dugačku spiralu za led i osigurava nas jednog po jednog preko strme stepenice. Još nekoliko ledenihi kaskada i nagib naglo popušta. Stojimo na vrhu Osorna, 2661 metar iznad nedalekog Pacifika.

Nema ni traga nekadašnjem krateru vulkana. Snježne su ga mase potpuno zatrpane, a orkanski vjetrovi izgladili u ravnu kružnu površinu promjera nekih stotinjak metara. Kao da bi nas htio nagraditi za upornost, vjetar je malo popustio. Obuzima me nestvaran osjećaj, kao da se nalazim na nekom otočiću usred mora oblaka. Samo vrhovi dviju drugih planina proviruju iz tog mora: na istoku strm i stjenovit Tronador, na jugu malo niži vulkan Calbuco. Premda za ovaj kraj vladaju gotovo idealni vremenski uvjeti, sami smo na vrhu. Čileanci smatraju Osorno teškom i opasnom planinom, naročito zbog naglih i neočekivanih oluja, pa su usponi veoma rijetki. Naš čileanski prijatelj Eladio odmah nas je upozorio: "Natakne li planina šešir na glavu, sa sigurnošću možete očekivati oluju za nekoliko sati!" Tako to brzo ovdje ide. Trenutno nema "šeširu" ni traga. Nebo je intenzivne modrine, samo su se tamno dolje podigli uobičajeni oblaci, prouzrokovani dnevnom termikom. Šteta, jer krajolik pod njima spada među najljepše u zemlji.

U rano popodne pažljivo silazim niz ponešto omekšani ledenjak. Dolje, na početku sipara od lave, strši iz pijeska nekoliko križeva, dokaz koliko je ova naizgled jednostavna planina zapravo neurčunljiva i pogibeljna. Još jednom se okrenem unatrag i jedva da mogu povjerovati očima: kao da je nastao iz ničega, potpuno pravilan bijel oblak ovio se oko kupole vrha. Osorno je "nataknuo šešir". Nisu prošla ni tri sata i, dok sjedimo u udobnoj blagovaonici hotela na jezeru, već prve kišne kapi udaraju u prozore.

Početak uspona na vulkan Osorno

Sportsko penjanje

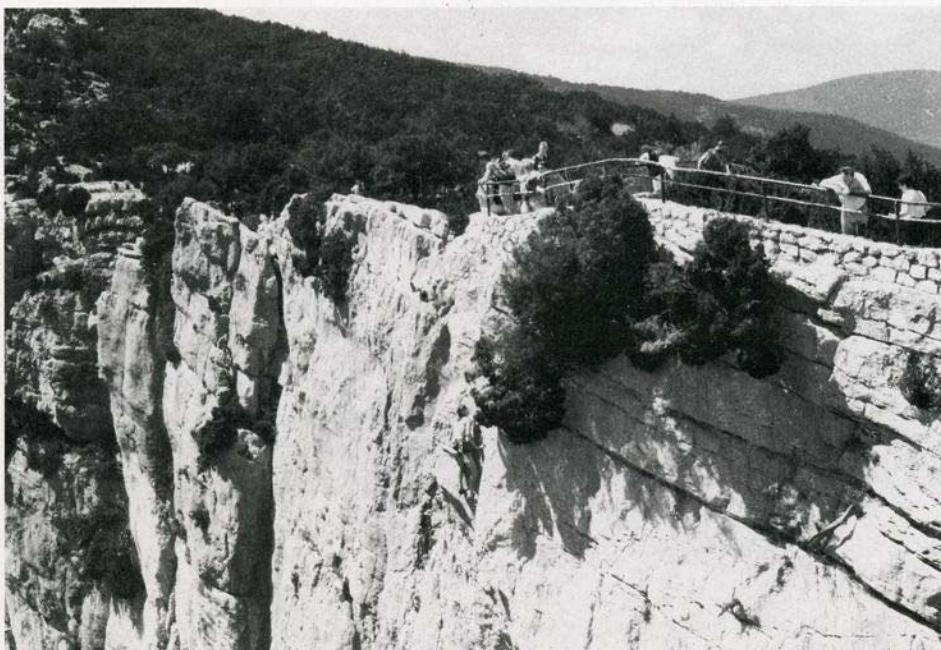
Verdon - san se ostvario

IVICA MATKOVIĆ, KAŠTEL LUKŠIĆ

Ukrcavamo se na brod za Anconu, Ivica Franceschi, moja supruga Adela i ja, Ivica Matković. Cilj nam je dalek, kanjon rijeke Verdon u južnoj Francuskoj, ali glavno je da smo konačno krenuli. Na brodu je ugodno, premda velika gužva. Prespavali smo veći dio noći u vrećama na podu brodskog salona. Ujutro iz Ancone krećemo autoputom prema sjeveru. Velikom brzinom sviđavamo udaljenosti u automobilu do krova punom stvari, zaustavljajući se tek na nekoliko mjesta prije francuske granice. Za nama su ostali Rimini, Bologna, Modena, Parma, Piacenza, Genova. Dio autoputa uz talijansku obalu do granice s Francuskom prepun je tunela. U razvijenim zemljama poput Italije teren nije problem kod gradnje cesta. Autoputeve je moguće izgraditi i kroz najbrdovitije predjele. Razmišljamo o tome vozeći se i pitamo se kada ćemo i u Hrvatskoj imati takve ceste.

Na dijelovima autoputa između tunela, niz padinu prema moru, nižu se jedan do drugog gradovi među kojima su veći Savona, Albegna, Imperia. Svaki vas iznenadi nakon izlaza iz mračnog tunela, okupan jarkim suncem. Put protiče ugodno, dobro smo raspoloženi, ali i nestripljivi da stignemo do cilja. Osjećam već pomalo umor od vožnje, a budući da već pada mrak, a ne znamo kakav nas put očekuje kad ćemo ostaviti obalu za sobom i krenuti prema unutrašnjosti, odlučujemo se da negdje prenoćimo. Pronašli smo kamp u francuskom gradu Mentonu. Brzo smo montirali šatore i uskoro zaspali, želeći da što prije svane kako bismo krenuli dalje.

Jutro je, krećemo dalje. Još malo Azurnom obalom, a zatim prema sjeveru. Za nama ostaje more, raskoš vila i vrtova, hoteli na Azurnoj obali. Uzajmo u krajeve nama osobno draže i blize: teren

Verdon – vidikovac Carelle: Ivica Matković u smjeru Papy on sight IX+ Foto: Adela Puharić-Matković

postaje brdovit. Polako mijenjamo nadmorskú visinu. Dolazimo do Castellane, odakle krećemo prema La Paludu, našem cilju. Cesta počinje pratiti rijeku Verdon. Još malo, pa stižemo u kanjon o kojem sanja svaki penjač. Evo nas u La Paludu, malom mjestu najpogodnijem za odlazak na penjanje u sve dijelove kanjona.

La Palud ima dva kampa, mnoštvo turista i lako prepoznatljivih penjača što stvaraju veliku gužvu u jedinoj i glavnoj ulici. Smještamo se u jednom od kampova, sretni što smo konačno tu, ni ne sluteći kakva nas iznenadenja tek očekuju. Toplina u šatoru probudila nas je prilično rano. U mjestu smo kupili vodič za penjače i krenuli u traženje sektora sa smjerovima koji su nam se učinili atraktivni. Nije se lako orijentirati budući da se sektori nalaze s jedne i s druge strane kanjona, a ceste idu na sve strane. Trebalo nam je dan-dva da se snađemo.

Oko La Paluda (oko 1000 m nadmorske visine) nalaze se uz ceste brojni vidikovci na kojima se zaustavljaju turisti da bi uživali u ljepotama kanjona, mjestimice dubokog i do 500 m. Prizor je zaista fascinant. Od ruba kanjona okomito prema rijeci pružaju se ploče vapnenca, najčešće gлатke poput ogledala u sivim i žutim tonovima, a dalje strmi sipari i nisko raslinje sve do rijeke što se poput zmije zelene boje provlači dnom kanjona. Većina vidikovaca ujedno su i sektori sa smjerovima. Penjači svuda uokolo. Najviše je Talijana i Španjolaca, ali ima i penjača mnogih drugih nacija.

Prihvati nekoliko dana penjali smo u toku dana, ali visoke temperature, poput onih kod nas, primorale su nas da se penjemo ranije ujutro i u kasno poslijepodne. Smjerovi su dobro uređeni, ali pogodniji za vještije penjače, jer su spitovi postavljeni u velikim razmacima (u prosjeku na 5 m). Carstvo za penjače! Mnoštvo smjerova visoke teškoće, od VIII do IXa (ima ih preko 200). Za koje da se odlučimo? Oduševljeni smo tolikim izborom, ali i svjesni koliko nas ograničava novac i vrijeme. Ovdje bi čovjek mogao provesti mjesec penjući uvijek nove smjerove.

Doživljaj koji pruža uspon u kanjonu teško je opisati. Iako sam penjao teške smjerove, u kojima su hvatišta sasvim sitna i vrlo rijetka, osjećao sam neograničenu mogućnost pokreta, a slobodan prostor ispunjava me posebnim osjećajem. Ivica Franceschi je ispenjao ove smjerove:

5.8. sektor Mission - smjerove SIDERMEK VII (on sight) i COCO D'ZILES VII (on sight)

Ivica Matković je ispenjao ove smjerove:

3.8. sektor Neophytes - smjer MONSIEUR PLACARD VIII (on sight)	6.8. sektor Envers du Miroir - smjer OVER COOL BABA DO SE VIII- (on sight)
4.8. sektor Carelle - smjer JE SUIS UNE LEGENDE VIII (red point)	7.8. sektor Col d'ayen - smjer STALAGBITROUTE IX- (red point)
5.8. sektor Mission - smjerove TOUR DE CHAUFFE VI+ (on sight), SIDERMEK VII (on sight) i COCO D'ZILES VII (on sight)	8.8. sektor Col d'ayen - smjer LE CORBEAU ET LE ROSBEEF VIII (on sight)

U La Paludu smo sreli Zagrepčane Slavicu Stojaković i Borisa Čujića. Savjetovali su nas da idemo u Quinson gdje su i oni proveli nekoliko dana penjući se. Quinson je gradić 50-ak kilometara udaljen od La Paludu. Smjestili smo se u kampu nedaleko od gradića, odakle su stijene udaljene samo 10 min hoda. Stijena je nalik marjanskoj, smjerovi su dužine do 30-ak metara. To penjaliste uredio je mladić Claude Euzenot, Francuz kojeg smo tamo upoznali. Veći dio godine on živi u kampu, radeći nove smjerove i penjući. Financira ga francuska penjačka organizacija. Ovdje smo i Ivica i ja ostvarili svoj najbolji rezultat. Ivica je ispenjao varijantu smjera PIŠTACHIE IX/VII (red point) i smjer NOEL AU BALCON VIII (top rope).

Ivica Matković je ispenjao:

9.8. smjer RHANA IV+/V+ (on sight)
smjer LA PARTIE DE QUATRE IV+/V+ (on sight)
smjer BUSBY MELODY VII+ (on sight)	11.8. smjer ALLEZ-Y LES PIGEONS VIII+ (on sight)
smjer L'EPERON ESSTRAMASSE VII- (on sight)
10.8. smjer AU GOUT DE GOUDRON VII+ (on sight)
smjer PSORALEE BITUMINEUSE VII- (on sight)
smjer LES FAUX MONNAYEURS VIII (on sight)	12.8. smjerove QUI VEUT LA PEAU DE ROGER RABBIT? IX- (on sight) i CORDE RAIDE POURUN OISEAU DU SOIR VIII (on sight)
	13.8. smjer PISTACHIE IX (red point)
	14.8. smjer NOEL AU BALCON VIII (on sight)

Dani predviđeni za boravak polako izmiču, a tijelo osjeća umor od stalnih napora. Zadovoljstvo je veliko jer smo prvi put uz pomoć HPS-a obavili pripreme u Verdonu - carstvu za mnoge sportove (kanu, padobranstvo, biciklizam itd.), ali možda bez premca za slobodno penjanje. Verdon je, s pravom se može reći, Meka za penjače.

Nadajući se da će jednom biti prilike da ispenjemo smjerove za koje sada nije bilo vremena, odlazimo na dalek put do kuće.

U ovom broj PD "Gavrilović", Petrinja

DURO PRILJEVA, PETRINJA

Planinarsko društvo "Gavrilović" nastavljač je planinarske tradicije u Petrinji koja seže od 1922. godine kada je osnovano prvo planinarsko društvo pod imenom HPD Zrin kao 15. podružnica HPD-a i ujedno prva na Baniji.

Lučonoše planinarske ideje ubilježile su i velike uspjehе: 1926. godine grade na vrhu Hrastovičke gore vidikovac, osmi takav HPD-ov objekt, 1938. grade kuću uz vidikovac koji ujedno povisuju, a 1939. dograduju kuću zbog velikog interesa koji vlada za posjetu i nemogućnosti da se u postojećem objektu svi posjetioci ugoste. Dolaskom rata 1941. planinarska djelatnost zamire, a u ratnom vihoru stradavaju svi planinarski objekti u gori.

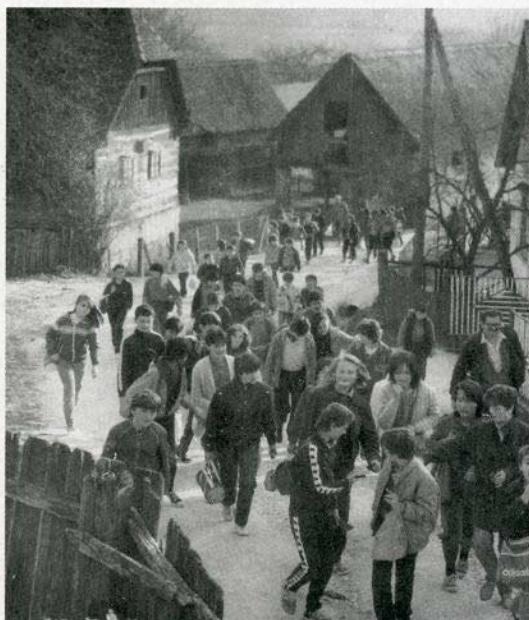
Pokušalo se obnoviti planinarsku aktivnost 1951. godine osnivanjem PD "Zrinjska gora", no društvo je bilo kratkog daha i nakon nekoliko godina zamire bez ikakva traga.

Uspješnija je bila studentska skupina koja je 1979. osnovala PD "Petrinju" i u program rada unijela revitalizaciju Hrastovičke gore. Okupili su se entuzijasti, većinom bez planinarskog iskustva. Markiraju staze, popravljaju vidikovac i uređuju njegov okoliš.

Zbog razmimoilaženja u pogledima na planinarstvo, 1982. godine se od Društva odvaja skupina planinara i osniva ogrank PD slijepih "Prijatelji planina" iz Zagreba. Uz planinarenje i vođenje slijepih prijatelja po planinama diljem Jugoslavije, članovi su započeli radove na trasiranju i markiranju planinarske staze kroz Zrinjsku goru, pod nazivom Partizanski put Banjom.

Zahvaljujući sponzorstvu poznate mesoprađivačke firme "Gavrilović", radi povoljnijih finansijskih i drugih uvjeta za rad, 4. siječnja 1984. godine objedinjava se rad petrinjskih planinara i tako nastaje PD "Gavrilović".

Društvo razvija bogatu planinarsku djelatnost. Osnivaju se sekcije: izletnička, pionirska, omladinska, CB (radio) i skijaška. Školuje se kadar za vodiče i orijentaciste. Djeluju instruktori skijanja i ski-servis. Radi pionirska planinarska škola. Održavaju se predavanja. U Petrinju dolaze kao predavači poznati alpinisti, ekspedicio-

Mladi sisački planinari na putu za Hrastovičku goru u selu Hrastovici, danas napuštenom i razorenom

Foto: Đ. Priljeva

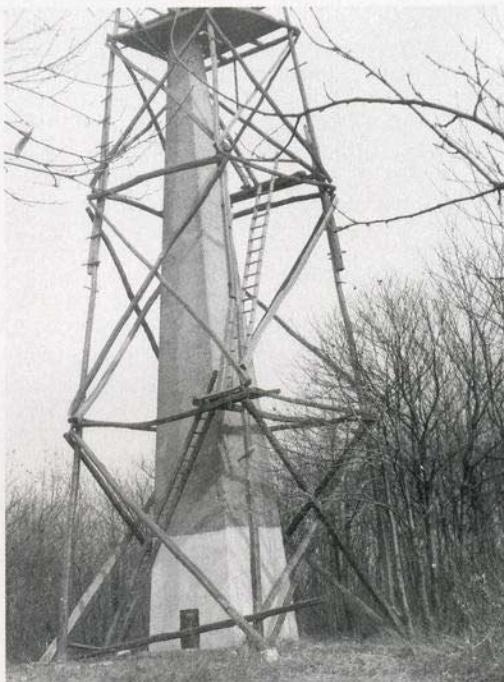
nisti, speleolozi, orijentacisti i planinarski radnici iz cijele republike. Društvo broji oko 180 članova. Markiraju se nove staze u Hrastovičkoj gori, završava se Partizanski put Banjom, ukupna dužina markacija što ih je društvo uredilo iznosi oko 25 sati hoda. Jaka je i informativno-propagandna aktivnost. Uređuju se redovni planinarski prilozi na Radio-Petrinji, za što dobiva od PSH pismeno priznanje, izdaje se Bilten. Počinju pripreme za gradnju kuće na Hrastovičkoj gori, prenos zemljишta, izrada građevinske dokumentacije, pregovara se s LD "Fazan" o zajedničkoj gradnji, izvozi se materijal (cigla, crijev, grede, kaminska peć, stolice). Društvo dobiva tri prostorije u strogom centru grada i, zahvaljujući Radio Petrinji koji poklanja kompletan namještaj, uspijeva ih u kratkom roku osposobiti za rad.

Stjecajem čudnih okolnosti u Petrinji svakih nekoliko godina nastaju značajne prekretnice u planinarskoj organizaciji, pa se tako poslije 1982. i 1984. dogodilo i 1987. godine kada Društvo dosije vrh djelatnosti i slovi kao najkvalitetnija organizacija u ovom gradu - u njegov rad upliću se lokalni političari a u vodstvu dolazi do krupnih razmimoilaženja u pogledu na daljnje pravce razvoja. Rezultat svega ovoga je razlaz u vodstvu (veći dio odlazi u PD "Sisak"), veliko osipanje članstva i zamiranje svih djelatnosti, osim izletničke i povremenog održavanja markacija. Broj članova se ustaljuje na oko 15.

Već spomenutim slijedom dolazi 1991. godina, kada je zbog poznatih političkih zbijanja postalo nepristupačno za planinare svih 25 sati hoda dugih planinarskih staza na Baniji. Trenutni razvoj situacije ne da ni naslutiti kada će i hoće li staze opet biti pristupačne. Ovo je svakako nov i velik udarac za PD "Gavrilović", a kako će ga podnijeti ostaje da se vidi.

POGOVOR

Danas znamo odgovor na pitanja kojima završava gornji prikaz: Petrinja je grad ruševinu, u njegovim ruševinama nema više živih planinara, a autor prikaza živi u izbjeglištvu. Dokle?

Triangulacijski stup na vrhu Hrastovičke gore,
uništen nedavnjim miniranjem

Foto: Đ. Priljeva

Katalog planinarskih značaka

UZ SLIKE NA ČETVRTOJ STRANICI OMOTA

NIKOLA KIZEM, ZAGREB

Prvi red

Planinarsko društvo TRAKOŠČAN - Lepoglavlja. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 19 mm, visina 18 mm. Prvi poticaj za osnivanje podružnice HPD-a u Lepoglavlju dao je Matija Filjak 1922. godine. Ipak, društvo je osnovano tek 14.4.1964. godine. Adresa društva: Šumečki Mirko, KPD, 42250 Lepoglavlja. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 10, Zagreb.

Planinarsko društvo SUVA PLANINA - Niš. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 13 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 1949. godine. Jedno je od najstarijih planinarskih društava u Nišu. Adresa: Tvrđava, 18000 Niš. Iz kolekcije Slobodana Mijatovića, Vukovarska 124/D, 54000 Osijek.

Planinarsko društvo ŽELJEZNIČAR - Ljubljana. Stara značka društva, emajlirano-pozlaćena, na sigurnosnici, izrađena u Ljubljani. Veličina: širina 19 mm, visina 26 mm. Društvo je osnovano 26.11.1949. kao društvo ljubljanskih željezničara planinara. Adresa: Moše Pijade 39, 61000 Ljubljana. Iz kolekcije Nedorika Krsteskog, Mariovska 18, 91000 Skopje.

Planinarsko društvo MEDVEDNICA - Zagreb. Prva značka društva, reljefno-obojena i niklano-patinirana, izrada IKOM, Zagreb. Veličina: širina 15 mm, visina 23 mm. Društvo je osnovano 12.3.1974. kao društvo planinarke Tvornice Chromos (Radnička cesta 43). Adresa društva: Mile Rukavina, Proleterski brigada broj 271, 41000 Zagreb. Iz kolekcije Drage Zdravkovića, Tomšićeva 1, 62000 Maribor.

Planinarsko društvo KLEK - Ogulin. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 11 mm, visina 16 mm. Planinarstvo u Ogulinu datira još od davne 1878. godine kada je povjerenik HPD-a učitelj J. Magdić, a od 1883. Mijo Zobundžija. Godine 1898. bila je pokrenuta inicijativa za osnivanje društva. Društvo je osnovano tek 8.12.1921. kao Podružnica HPD Klek. Poslije Drugog svjetskog rata, obnavlja se 23.4.1950. Adresa: Ivan Polić, Podvrh bb, 47300 Ogulin. Iz muzejske zbirke Hrvatskog športskog muzeja, Ilica 7, 41000 Zagreb.

Dруги red

Planinarsko društvo ZAGREB-MATICA - Zagreb. Prva značka društva pod imenom PD ZAGREB-MATICA, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 20 mm, visina 19

mm. Društvo je osnovano 20.5.1948. pod imenom PD Zagreb. Godine 1965. mijenja ime u PD "Zagreb-Matica" iz koje godine potječe i ova značka. Adresa: Bogovićeva 7/III, 41000 Zagreb. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo ROGAŠKA - Rogaska Slatina. Značka je reljefno-obojena i niklana, na pribadači, izrada AUREA, Celje, Veličina: širina 15 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 25.3.1920. kao trideseta, Rogaska podružnica Slovenskog planinskog društva. Poslije drugog svjetskog rata obnavlja se 14.1.1967. pod imenom PD "Rogaška". Jubilarna značka društva izdana povodom 10. obljetnice (1967-1977) djelovanja poslije rata - obnove društva. 23.2.1991. godine mijenja ime u PD "Vrelec". Adresa: pp 24, 63250 Rogaska Slatina.

Planinarsko društvo KLEKOVAČA - Prijedor. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 20 mm, visina 11 mm. Društvo je osnovano 6.6.1953. Adresa: PD Klekovača, pp 93, 79000 Prijedor. Iz kolekcije Branka Škode, Slovenska 19, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo POŠTAR - Novi Sad. Prva značka društva, emajlirano-posrebrena, na pribadači, izrada Havaš, Subotica. Veličina: promjer 15 mm. Društvo je osnovano 25.8.1955. kao društvo PTT radnika i namještenika Novog Sada. Adresa: Bora Veljković, Gavna pošta, Narodnih heroja 22, 21000 Novi Sad. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 10, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo ORJEN - Dubrovnik. Značka je reljefno-obojena i pozlaćena, na pribadači. Veličina: širina 18 mm, visina 14 mm. Društvo je osnovano 24.11.1928. pod imenom HPD "Orjen". Poslije rata obnavlja se 31.3.1949. Jubilarna značka društva (1928-1988) izdana povodom 60. obljetnice društva. Adresa: Braće Andrijića 7, 50000 Dubrovnik. Iz kolekcije Sabita Selimovića, Mostarska 2, 71000 Sarajevo.

Treći red

Planinarsko društvo JASTREBARSKO - Jastrebarsko. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 15 mm. Društvo je osnovano 13.2.1922. pod imenom Podružnica HPD Plešivica. Poslije drugog svjetskog rata obnavlja se 16.11.1949. pod imenom PD Jastrebarsko. Adresa: Dražen Lovrečak, Kolodvorska 53, 41420 Jastrebarsko, ili pp 20. Iz

kolekcije Ane Šantolić, Jačkovina 42, 41000 Zagreb.

Planinarsko skijaško društvo PELISTE - Bitola. Značka je reljefno-obojena i pozlaćena, na pribadači, izrada Zlatara Kruševa. Veličina: promjer 15 mm. Društvo je osnovano 1947. i nosi ime poznatog nacionalnog parka, planine Pelistera, koja se uzdiže iznad povijesnog drevnog grada Bitole. Osim planinarstva, u društvu je vrlo jaka i skijaška sekacija. Iz kolekcije ing. Bore Radevskog, Partizanska 24/6, 97000 Bitola.

Planinarsko društvo IKOM - Zagreb. Prva značka društva, emajlirano-niklovana, na pribadači, izrada IKOM, Zagreb. Veličina: širina 13 mm, visina 18 mm. Društvo je osnovano 29.5.1980. pri istoimenoj tvornici u Zagrebu. Rad društva vegetira, te je trenutno svaka djelatnost zamrla. Adresa: Tomo Benaković, IKOM, Ilica 191, Zagreb. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

Planinsko društvo SREDNJA VAS V BOHINJU - Srednja vas v Bohinju. Značka je reljefno-obojena i pozlaćena, na pribadači, izrada Jeraša, Ljubljana. Veličina: širina 16 mm, visina 21 mm. Društvo je osnovano 16.8.1931. kao Bohinjska podružnica Slovenskog planinskog društva. Godine 1871. u Srednjoj vasi v Bohinju osnovano je prvo slovensko planinsko društvo TRIGLAVSKI PRIJATELJI, po osnivaču Ivanu Žanu, koji je umro 26.9.1920. u 91. godini života, zato su i na znački utisnute dvije godine osnivanja: 1871 i 1931. Adresa društva: 64267 Srednja vas v Bohinju. Iz kolekcije Drage Zdravkovića, Tomšičeva 1, 62000 Maribor.

Planinarsko društvo ŽELJEZNIČAR - Sarajevo. Druga značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 15 mm. Društvo je osnovano 11.4.1950. Adresa: Ključka 2/a, 71000 Sarajevo. Iz kolekcije Marjete Šuštar, Valvazorjeva 4, 61230 Domžale.

Četvrti red

Planinarsko društvo RTANJ - Beograd. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada IKOM, Zagreb. Veličina: širina 9 mm, visina 13 mm. Društvo je osnovano 26.5.1950. pri Tehničkom fakultetu u Beogradu. Adresa: Tehnički fakultet, Bulevar revolucije 73. Iz kolekcije Drage Strmečkog, Preloška 1/b, 42000 Varaždin.

Planinarsko društvo VIHOR - Zagreb. Značka je reljefno-obojena i niklana, na pribadači, izrada Radionica primijenjene umjetnosti, Zagreb. Veličina: promjer 22 mm. Društvo je osnovano 23.9.1968. Adresa: Basaričkova 8, 41000 Zagreb, Iz kolekcije Rudolfa Nikšića, Rade Končara 250, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo JEZERSKO - Zgornje Jezersko. Značka je reljefno-obojena i niklana, na pribadači. Veličina: širina 19 mm, visina 30 mm. Društvo je osnovano 1948. Značka simbolizira i 75. obljetnicu Češke koče na Spodnjoj Ravni koju je 26.7.1900. sagradila Češka podružnica Slovenskog planinarskog društva u Pragu, a poslije prvog svjetskog rata

je preuzima SPD. Poslije drugog svjetskog rata njom upravlja PD Kranj, a po osnivanju PD Jezersko 1948. godine kuću preuzima ovo društvo. Češka koča je na visini od 1542 m. Ima 6 soba sa 40 postelja, te u dvije prostorije još 30 ležišta.

Planinarsko društvo BILO-GORA - Bjelovar. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 12 mm, visina 18 mm. Društvo je osnovano 30.6.1924. kao podružnica HPD-a. Poslije drugog svjetskog rata obnavlja se 12.7.1948. pod imenom PD Bjelovar. Godine 1953. uzima svoje prvobitno ime PD Bilo-gora. Adresa: pp 2, 43001 Bjelovar. Iz muzejske zbirke Hrvatskog sportskog muzeja, Ilica 7, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo CER - Šabac. Značka je reljefno-obojena i pozlaćena, na pribadači, izrada Završnik, Novi Sad. Veličina: širina 14 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 27.8.1950. kao 28. osnovano planinarsko društvo u Srbiji. Adresa: pp 2, 15000 Šabac. Iz kolekcije Željka Todorovića, Miloša Kupresa 9/7, 74000 Dobojski.

Peti red

Planinarsko društvo LIPA - Sesvete. Druga značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 19 mm, visina 21 mm. Društvo je osnovano 3.9.1952. Jubilarna značka 1952-1977, izdana povodom 25. obljetnice društva. Adresa: Josip Rukavina, Beogradska 3/b, 41260 Sesvete. Iz zbirke značaka Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

Planinarsko skijaško društvo ELEKTRO-SKOPJE - Skopje. Značka je reljefno-obojena i niklana, na pribadači, izrada RUBIN, Skopje. Veličina: promjer 15 mm. Društvo je osnovano u siječnju 1981. u Gradskoj elektrani. Adresa: Jovan Popovski, ul. 338, br. 1/24. Iz kolekcije Dragana Nikolića, Iv. Milutinovića 1/1, 35000 Svetozarevo.

Planinarsko društvo OZREN - Sarajevo. Prva značka društva, emajlirano-posrebrena, na pribadači, izrada Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 20 mm. Društvo je osnovano 28.8.1952. Adresa: Milan Milićević, Partizanska 84, 71000 Sarajevo. Iz kolekcije Slobodana Mijatovića, Vukovarska 124/d, 54000 Osijek.

Planinarsko društvo GROMOVAČA - Otočac. Značka je reljefno-obojena i niklana, na pribadači, izrada Autorad, Zagreb. Veličina: širina 18 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 1970. Adresa: pp 10, 48220 Otočac. Iz kolekcije Tone Rozmana, Čelo-veška 23, 61000 Ljubljana.

Planinarsko društvo Dr. MAKS PLOTNIKOV - Samobor. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada IKOM, Zagreb. Veličina: promjer 17 mm. Društvo je osnovano 1960. u okviru poduzeća "Fotokemika" u Samoboru. Adresa: Zvonko Anić, Fotokemika, B. Krajgera 14, 41430 Samobor. Iz kolekcije Vlade Armano, Huari Bumedijsana 1, 41000 Zagreb.

Speleologija

Nove speleološke publikacije u Sloveniji

• **Acta carsologica**, krasoslovni zbornik, Ljubljana, 1990, tom XIX, str.1-214. U ovoj slovenskoj publikaciji SANU, razreda za prirodne znanosti, ima svega sedam članaka. Prvi članak je najduži, ima čak 95 stranica, a napisali su ga Peter Habič, Janja Kogovšek, Michael Bricelj i Martina Zupan pod naslovom Izvori Dobličice i njihovo šire zalede, a obraduje područje krša razvoda između rijeke Kupe i Krke s geološkog, geomorfološkog i hidrološkog gledišta, gdje su zbog nužnosti dobivanja podataka istraženi i mnogi spel.objekti. Drugi je članak napisao Jože Janež i Jože Čar o krškom izvoru Kajža i njegovom zaledu. Janja Kogovšek obraduje značaj protjecanja padavina kroz strop Taborske jame, gdje na osnovi uzimanja raznih podataka o vodi prokapičici određuje intenzitet stvaranja siga. Janja Kogovšek zajedno s Jankom Urbancem i Jožetom Pezdićem u narednom članku proučava izotopski sastav kisika i ugljika u vodi iz Taborske jame radi tumačenja rasta siga. Tadej Slabe tumači oblik stijena u dvije poligenetske špilje visokogorskog krša Slovenije, a stranci Alfredo Bini, Mirco Meneghel, Yves Quinif, Ugo Sauro i Chiara Siorpaes govore o otkriću kremenog šljunka na površju Ampezzanskih visokih planina Dolomita, i Mirco Meneghel i Ugo Sauro razmišljaju o ranjivosti visokogorskog krša Dolomita.

Vlado Božić

• **Postojnska jama, fotomonografija**. Odjel za turizam Postojnske špilje u Postojni izdao je 1990. god. najlepšu do sada fotomonografiju ove najveće slovenske turističke špilje. To je knjiga veličine 22,5x22,5 cm, polutvrđih korica, s fotografijama u boji na naslovnoj i zadnjoj stranici i sa 140 prvakasnih fotografija u boji prikazanih uz odgovarajući tekst na 120 stranica. Tekst je napisao dr. Matjaž Kmecl, a fotografije je dalo desetak autora.

Knjiga je štampana na 7 jezika u nakladi od 25500 primjeraka (od čega 1500 na hrvatskom), za naše prilike nezamisliva količina.

U tekstu je priložen i nacrt špiljskog sistema koji predstavlja Postojnsku jamu (Postojnska, Črna, Pivka, Otoška i Magdalena jama) s ucrtanom željezničkom prugom po špilji i turističkim stazama kroz postojnsku, Crnu i Pivku jamu.

Opširno je obradena povijest ovog špiljskog sistema od prvih ulazaka u pretpovijesti i srednjem vijeku do današnjih dana, popraćena reprodukcijama umjetničkih slika i fotografija iz prošlog i početka ovog stoljeća, i današnje stanje špilje, posebno s turističkog gledišta. Iako je tekst ovdje neophodan radi iznošenja važnih i zanimljivih podataka, glavnu vrijednost knjige čine fantastične fotografije, kakve

do sada kod nas nisu bile objavljene. Gledajući ih čovjeku zastaje dah ne vjerujući da se takva ljepota nalazi skrivena u dubinama naših gora. Svim speleolozima, ali i drugim ljubiteljima prirode, ova će knjiga pružiti istinsko uživanje a možda i podsustek za vlastite pokušaje.

Vlado Božić

• **Andrej Kranjc: Dolenjski kraški svet**. Knjižicu pod ovim naslovom, formata A-5, tvrdih korica sa slikom u boji na naslovnoj stranici, napisanu na 240 stranica, s 8 tabele i 30 slika (crno-bijelih fotografija i crteža) napisao je poznati slovenski speleolog Andrej Kranjc, danas direktor Instituta za raziskovanje krasa SANU u Postojni, a objavila ju je Dolenjska založba 1990. u Novom Mestu.

Privrženost Dolenjskoj, ljubljanačin Andrej Kranjc (rođio se 1941.) pokazao je još u mlađenčkoj dobi, kada je u maturalnoj radnji obradio životinjski svijet spel. objekata na Kočevskem. Kao student geografije i arheologije 1971. dobio je za svoj diplomski rad o Kočevskom polju Prešernovu nagradu, obradom krša Ribničke Male gore 1977. obranio je magisterij, a obradom recentnih sedimenta spel. objekata, za koju je mnogo podataka koristio s područja Dolenjske, 1987. obranio je doktorat. Može se reći da je cijeli svoj život proučavao krš i njegove fenomene na Dolenjskom i sav taj golemi trud sazeo u ovoj knjižici.

Osim vlastitih istraživanja tog područja, Kranjc je proučio brojnu literaturu (popis literature iznosi čak 8 stranica) i dao opsežan prikaz povijesti speleoloških istraživanja Dolenjske koja su počela prije više od 300 godina. Nabrojeno je tu mnoštvo pojedinaca počev od 1.V.Valvazora (1689) pa sve do istraživača današnjih dana, kao i dvadeset raznih organizacija koje su kraće ili duže obavljale spel.istraživanja. Tu su sintetizirani rezultati svih tih istraživanja. Opisano je površje ove krševite visoravni i obradeni su svi do sada istraženi speleološki objekti, kojih je do predaje teksta u štampu bilo 624. Najdublja jama je Cinkov križ (-185 m), a najduža špilja je špilja Vršnica (1700 m). Obraden je i živi svijet podzemlja, a također i odnos ljudi prema spel. objektima (skloništa, vodoopskrba, turizam, smetlišta i dr.). Ova knjižica predstavlja i prvi objavljeni katastar spel. objekata Slovenije, jer su kao prilog objavljeni osnovni podaci svih spel. objekata na Dolenjskoj. Zanimljivost je i popis speleologa koji su kao prvi istražili pojedine speleološke objekte (čak na 9 stranica).

Ukratko, knjižica predstavlja lijep model za prikazivanje krša i speleoloških objekata jedne pokrajine.

Vlado Božić

Speleološke vijesti

• Istraživanje jama na Kozjaku u Velebitu. Ovo istraživanje zapravo je nastavak prošlogodišnjeg rada kada je na speleološkom logoru PDS Velebit istraživano područje oko Visočice (Fantomska, Macanova, Mala velika, Velika mala i Jama ispod Macanove), te je rekognoscirano više jama na Z i JZ padinama Kozjaka (1572 m). S obzirom na političku situaciju odlučili smo se za uspon na Velebit s mora. U selu Ljubotiću (300 m) iznad Tribanji Kršćice, ostavili smo automobile i krenuli s teškim ruksacima uzbrdo. Logor je postavljen 30. svibnja u podnožju Kozjaka, uz put koji ide od Rudina preko Jelovca na more. Istražena su dva speleološka objekta.

Medvjeda jama ($x=4918,350N$, $y=5530,675E$, $z=1090m$) je dubine 81 m, dužine 67 m. Ulaž u jamu je špiljski, a nalazi se pod stijenom na dnu duboke vrtače. Jama je dobila ime po medvjedim kostima koje su pronađene u ulaznoj dvorani (Dvorana kosti). Perspektiva daljnog istraživanja nalazi se 15-tak metara iznad dna jame, međutim, za ulaz u taj kanal potrebno je proširiti ekstremno uzak otvor pomoću otklesavanja ili miniranja.

Jama ledenog čuvara ($x=4918,400N$, $y=5530,750E$, $z=1100m$) je dubine 102 m. Od ulaza pa skoro do dna jame kanali su ukrašeni ledenim sajlevima, zavjesama, stalaktitima i stalagmitima, što daje poseban čar jami. Istraživanje otežava vrlo niska temperatura. Jama je dobila ime po ledenim sigama u ulaznoj dvorani.

Osim ovih objekata, započeto je i istraživanje još jedne jame, ali zbog nedostatka vremena nije dovršeno. Za ovu jamu karakteristična je posebna ljepota ledenih špiljskih ukrasa i to da dubine od oko 150-200 m gdje su se speleolozi velebitaši spustili na dno prekriveno debelim slojem prozirnog leda. Prilikom spuštanja je uočeno nekoliko ulaza u kanale koji čekaju istraživače. Za savladavanje ove zaledene jame nužno će biti korištenje dereza i cepina, što je rijedak slučaj u speleologiji. S planine smo se vratili 2. lipnja. (Damir Lacković)

• U Veternici može biti opasno! Pošto kiša tjednima pada, a prognoza za 18. i 19. svibnja ne obećava poboljšanje, čak što više, kišu u oba vikendaška dana, odlučili smo otići u Veternicu. Plan je bio na kraju Alpinističkog kanala prokopati prolaz. Zbog obilnih padalina očekivali smo veliku vodu i u špilji, što se i obistinilo.

Na izlet nas je došlo sedmero. Sakupili smo se u dijelu Alpinističkog kanala ispod Kapelice i dali se u potragu za prolazom. Bitno je napomenuti da je taj dio kanala graden od pješčenjaka koji baš nisu ulijevali povjerenje. Usprkos tome, ne misleći na posljedice, uletio sam u jednu rupu nadajući se da je tu prolaz. Rupa je bila jedva malo šira od ljudskog tijela i bio bi dovoljan neznatan udarac u okolne stijene da se gromada pješčenjaka od oko 20 kg odvali na mene. Pokušavajući se oslobođiti, izazvao sam odronjavanje druge gromade sličnih proporcija. Našao sam se priklješten, jedva dišući,

a strop te rupe prijetio je daljnjem zarušavanjem. Vidio sam da nema šale i pozvao pomoć. Sreća je u nesreći bila što sam ušao, na noge, tako da mi je glava virila na ulaznoj strani. Priskočili su Damir i Kabić i nakon kojih pola sata natezanja uspjeli izvući gromade. Osjetivši slobodu, izletio sam iz rupe kao metak i nisam stao sve dok okolne stijene nisu postale vapnenaste, odnosno dovoljno čvrste da daju osjećaj sigurnosti. Nakon ove nepredviđene neprilike odlučili smo da daljnje istraživanje prekinemo, što je i odgovaralo još nekim članovima ekipa jer su se bili smočili u dotadašnjem napredovanju. Za cijelo vrijeme spašavanja uspio sam zadržati prsebnost i ne meškoljiti se previše, što bi moglo izazvati daljnje zarušavanje. Kao preporuku drugima mogao bih reći da prije zavlačenja u takve rupe provjere strukturu stijena, aako se i nadu zatrpani neka sačuvaju prsebnost jer to je jedina šansa. (Dubravko Šamec)

Usklih i neugodnih mjestu gdje je potrebno provlačiti se ima u spilji Veternici mnogo. Jedno od takvih mesta (na slici) koje je ujedno i potencijalno mjesto zarušavanja, je i uski prolaz između smjese labilnih kamenih blokova i blata kojim se jedinim može doći do Ogromne dvorane u tzv. Novoj Veternici

Foto: Vlado Božić

Suradnja hrvatskog i slovenskog planinarskog saveza

U planinarskom domu na Gorama iznad Hrastnika, Republika Slovenija, u petak i subotu 25. i 26. listopada 1991.g. sastale su se delegacije Hrvatskog planinarskog saveza i Planinarske zveze Slovenije, koje su vodili predsjednici prof. dr. Marijan Hanžeković i Andrej Brvar. Prije prelaska na dnevni red slovenska delegacija izrazila je hrvatskim planinarima svoju solidarnost i podršku u oslobodilačkom ratu Hrvatske protiv agresije Srbije i jugoslavenske vojske. Na sastanku su delegacije utvrdile ove činjenice, stajališta i zaključke:

1. Delegacije Saveza konstatiraju, da su HPS i PSZ istupili iz Planinarskog saveza Jugoslavije. Oba saveza su 28.09.91.g. primljeni u Međunarodnu planinarsku organizaciju (UIAA). U komisijama Međunarodne planinarske organizacije PZ Slovenija ima četiri delegata (predstavnika), a HPS jednog. Dogovoren je da se ovlaste predstavnici da zastupaju interes oba Saveza. Savezi će se međusobno informirati o njihovoj djelatnosti.
2. Međusobno priznavanje popusta na noćenju u planinarskim objektima ostaje do daljnje nepromijenjeno. Formirana je radna grupa za pripremu sporazuma o međusobnom priznavanju popusta u planinarskim objektima i o spašavanju unesrećenih planinara.
3. Neki izdavački projekti (karte) koje imaju oba Saveza prelaze međudržavne granice. HPS i PZS izmjenjivat će informacije o svim novostima na tim područjima, kako bi planinarske karte, vodići i opisi puteva sadržavali točne i ažurne informacije.
4. Uspostavljanjem granica između Hrvatske i Slovenije presječeni su mnogi planinarski putevi-transverzale (Europski pješački putevi E-6 i E-7, Zagreb-Ljubljana, Ljubljana-Rijeka, Snežnik-Snježnik, putevi na području Žumberka itd). Savezi će pripremiti prijedlog "planinarskih graničnih prelaza" te predložiti vladama obiju Republike na usvajanje. Delegacije su mišljenja da je nužno potpisivanje sporazuma između Slovenije i Hrvatske koji bi regulirao kretanje planinara na putevima oko granice kao i njezino prelaženje.
5. Radi neriješenih pitanja u platnom prometu između obje Republike, Savezi su se dogovorili o konkretnim rješenjima, kako se ne bi prekinulo redovno finansijsko poslovanje.
6. Delegacije su se međusobno informirale i o drugim aktuelnim pitanjima.

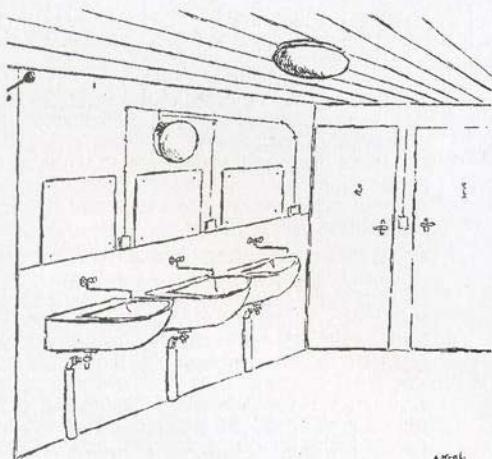
Radovi na Zavižanu

Planinarski dom na Zavižanu, uz Borisov dom u Velikoj Paklenici, najpoznatiji je i najposjećeniji planinarski dom na Velebitu. Uz ugodni smještaj i prijem domara iz obitelji Vukušić, glavni je problem već desetljećima bio sanitarni čvor. Za njegovo uređenje bio je nužan niz kompleksnih predradnji, od realnog idejnog rješenja, pristupne ceste, osiguranja dovoljne količine vode, rješenja prostora skladišta, do osiguranja finansijskih sredstava za realizaciju. U sadašnjim ratnim uvjetima vrlo je nepopularno pisati o bilo kakvoj uspješnoj djelatnosti, ali život bez obzira na sve teškoće ne može stati, pa tako niti naša planinarska i gospodarska djelatnost. S obzirom na osigurane preduvjete, unatoč svim teškoćama još je jedan od prioritetnih zadataka iz programa revitalizacije Velebita uspješno završen.

Tekst i snimci: Nikola Aleksić, crtež: Antun Kralj

Potpredsjednik HPS prof. dr. Zoran Gomzi, predsjednik HPS prof. dr. Marijan Hanžeković i predsjednik Izvišnog odbora HPS Darko Berljak na Zavižanu prigodom primopredaje radova

A. Kralj.

Iza doma izgrađeno je novo skladište za smještaj namirnica, inventara i opreme, među ostalim tu je smješten hidrofor, stroj za pisanje rublja i dr.

Donedavni neuređeni skladišni prostor preuređen je u sanitarni prostor s vješalicama, tri umivaonika i dva WC-a, a pristup je iz glavnog ulaznog hodnika

Ispred doma izgrađena je nova velika septička jama, dok postojeca, manja ostaje u funkciji preljevne jame

Članovi Gospodarske komisije HPS Dragan Konestra, Antun Kralj i Franjo Znka te u pozadini meteorolog Drago Vuković (mladi) postavljaju strop u blagovaonici

Probijanje ceste do samog doma prošle godine uvelike je olakšalo transport materijala. Još je iste godine, zbog urušavanja potpornih zidova meteorološkog kruga idoma te prilaznih stepenica, zajedničkim naporima HMZ i HPS oštećenje sanirano

Vijesti

- **Vijesti je u ovom broju malo.** Rat bijesni u hrvatskim planinama. U takvim je prilikama planinarska djelatnost gotovo zamrla. Za planinarski pohod potrebna je hrabrost. Planinarske se priedbe otkazuju. Mnogi planinari sudjeluju u obrani zemlje. Planinarenje mora čekati bolja vremena. Nadajmo se da će nam uskoro osvanuti.
- **116 godina istarskog planinarstva!** Poznato je da je prvo planinarsko društvo osnovano u Hrvatskoj bilo Hrvatsko planinarsko društvo, osnovano 1874. u Zagrebu. Planinare koje zanima povijest iznenaditi ce podatak da je drugo društvo po starosti na tlu Hrvatske osnovano samo godinu dana poslije sa sjedištem u Pazinu, u Istri. Sačuvan je čak i tiskani statut toga društva. Nosilo je talijansko ime "Società alpina dell'Istria". Na području Istre osnovano je poslije još nekoliko društava i pred nama je zadatak da obradimo povijest istarskog planinarstva. Ona je mnogo bogatija nego što se dosad mislio. (ZP)

• **Kongres planinske medicine.** U švicarskom mjestu Crens Montaña održan je od 11. do 14. travnja Medunarodni kongres planinske medicine sa 400 sudionika iz cijelog svijeta (iz Jugoslavije bila su dva Slovaca). U okviru kongresa održana su četiri simpozija: 1. Visinska fiziologija i patofiziologija, 2. Medicinski problemi spašavanja u planinama, 3. Patologija srednjih visina, i 4. Novosti u liječenju promrzlini i pothladivanja. (ZP)

• **GSS-ovci spašavaju narod.** Petnaestak članova Gorske službe spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza, stanica Rijeka i Zadar, izveli su na Velebit akciju kojoj je s pravom pridan velik publicitet u sredstvima informiranja. Hrvatski stanovnici ličkih sela Lovinac i S.Rok, uglavnom stari i nemoćni, prešli su u ponedjeljak 1. listopada uz pomoć spašavalaca preko Velebita i stigli u Starigrad-Paklenicu. Transport je bio vrlo težak, jer je ranjene trebalo nositi, a i opasan, jer su mogli postati ciljem četničkih minobacača.

• **HPD "Dubovac" u Karlovcu.** Marlivi članovi izveli su niz vrijednih i korisnih radnih akcija na planinarskom izletištu "Kalvarija" nedaleko od grada Karlovca. Ureden je okoliš doma, počišćene sve prostorije, uređena i obrezana ograda oz živice, obrezane voćke u voćnjaku, sakupljeno staklo i razne boce, uređen deponija za smeće i postavljena nova drvena konstrukcija za gliciniju koja raste ispod doma. Najmarljiviji su bili Ždenko Kulaš, Dubravko Butala, prof.Zlatko Bučar, dr.Ante Starčević te tajnica Palmina Novosel. Iako političke prilike nisu naklonjene planinarama, Karlovcanci su u prvih osam mjeseci izveli brojne izlete, sudjelovali na tradicionalnim planinarskim pohodima i obišli mnoštvo planinarskih transverzala. U posljednje vrijeme u društvu je najaktivnija bila transverzalna sekcija pod vodstvom predsjednika HPD "Dubovac" dr.Ante Starčevića. Njeni članovi: Beuk, Irena Janaković, Palmina Novosel, Nikola Krasojević, Branimir Kuka, Željko Starčević, Marija Kerhač, Koraljka Sansović, mr.ph.Branka Sansović, prof.Srebrenka Kumić i dr.Ante Starčević završili su nedavno i obilaske petnaestak transverzala. Ipak najviše je bilo posjećeno planinarsko izletište Kalvarija. Tamo su završavali veći i manji izleti, projicirani kolor diapozitivi, a održana je i završna svečanost podjele diploma VII karlovačke planinarske škole, koju je uspješno za-

vrišlo 50 polaznika. Uspostavljena je suradnja s PD "Ljuboten" iz Tetova. Član toga društva Nikola Matijašić proglašen je i za našeg počasnog člana, a istovremeno je i naš član, istaknuti instruktor HPS-a, gorski spasavalac, dugogodišnji aktivni karlovački planinar i voditelj planinarskih, speleoloških i alpinističkih škola, Mladen Kuka proglašen za počasnog člana PD "Ljuboten" iz Tetova. Članovi su završili i tečaj o zaštiti prirode u organizaciji PSZ-a.

• **Gorska služba spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza** 1990. godine intervenirala je u 24 akcije spašavanja u kojima su stradale ukupno 33 osobe. Na njihovom spašavanju je ukupno bilo angažirano 89 članova Službe. U 1990. godini, kao i u 1989., nije bilo mnogo snijega pa je bilo malo intervencija na uređenim skijalištima (9), i to pretežno tek krajem godine, u prosincu. Osam ih je bilo na Sljemenu (Medvednica), intervenirala je stanica Zagreb, a jedna na Bjelolasici (stanica Karlovac). Skijaši su zadobili ove ozljede:

posjekotine na glavi	5
kontuzija bedrene kosti	1
uganuće koljena	1
iščašenje ramena	1
prijelom potkoljenice	1

Vidljivo je da su to sve tipične skijaške ozljede. Sve su one zahvaljujući prisutnosti dežurnih gorskih spašavalaca zbrinute praktički istog trenutka kada su i nastale, a ozlijedeni su, ovisno o potrebi, transportirani ili upućeni u bolnicu na najbrži i najprikladniji način. Najvažnije podatke o ostalim intervencijama GSS-HPS u 1990. godini (izvan skijaških pisti) daje pregledna tablica na trećoj strani omota ovoga broja. Analiza tih 15 intervencija pokazuje da je najčešće riječ o nesrećama pri tzv. "običnom" planinarenju, hodanju po markiranim putevima, igri u planini i sl. (ukupno 5 nesreća). Dvije intervencije bile su u vezi s nezgodama alpinista u stijeni, a još dvije iziskivale su stijensko spašavanje, iako se radi o nehotičnom dolasku u teži stijenovit teren odnosno o padu pri prolazu stijenovitog skoka. Karakteristična opasna okolnost koja se mogla opaziti jest da se nekoliko nesreća dogodilo pri silazu, a također se opet potvrdila opasnost odluke da se planinom ide sam. U dva slučaja nesreći je prijmomogao alkohol.

Na primjeru akcije u Kavkazu vidi se također vrijednost prisutnosti i aktivnog sudjelovanja gorskih spašavalaca u svim planinarskim akcijama, a posebno u kvalitetnim i zahtjevnim visokogorskim alpinističkim pohodima kada se, na licu mjesta može najviše i najbrže pomoći.

Među 33 osobe radi kojih je obavljena intervencija 5 je bilo članova planinarske organizacije a ostali nisu. Tako se GSS-HPS opet potvrdila i kao pouzdana i uspješna služba za veću sigurnost članova planinarske organizacije ali i kao spašavalčka služba javnog karaktera, od velike koristi za sve naše građane, izletnike ili žitelje planina, strane turiste i druge koji iz bilo kojeg razloga odlaze ili borave u planinama. Ne treba zaboraviti da je sav taj vrijedan posao obavljen s velikim entuzijazmom, volonterski i besplatno za sve spašene.

(Dr.Borislav Aleraj

AKCIJE GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA U 1990. GODINI

(Nisu obuhvaćene intervencije na uređenim skijalištima)

Datum	Unesrećeni	Prebivalište	Član PD	Mjesto nesreće	Ozljeda	Uzrok nesreće	Stanica GSS
5.2.	G.Ž. m 18	Zagreb	ne	Medvednica	uganuće koljena	krivo stao pri planinarenju	Zagreb
24.3.	J.D. m 29	Karlovac	ne	Bjelolasica	posjekotina arkade	pad pri skijanju i udarac u kamen	Karlovac
15.4.	M.M. ž 69	Zagreb	ne	Medvednica	potraga, bez ozljeda	odlulala od kuće	Zagreb
1.5.	?Z. ž 22	Kućine	ne	Mosor	porezotina ruke, jako kravjenje	pad priligrj "skakanje u vreću"	Split
16.5.	P.J. m 87	Ozalj	ne	okolica Ozlja	smrt, zatajenje srca?	otisao od kuće i nije se vratio	Karlovac
20.5.	L.F. m 45	Split	PD Mosor	Mosor, Ilinac	prijelom kosti stopala	pri penjačkom usponu nestabilan blok pragnjećio stopalo	Split
2.6.	C.N. ž 19 B.L. m 24	Zagreb Zagreb	PDS Velebit PDS Velebit	Klek	bez ozljeda, ostali u stijeni	početnike uhvatila noć u HPD-ovom smjeru	Ogulin
17.6.	D.M. ž 50	Split	ne	Mosor	lom potkoljenice	pri silazu krivo stala i pala na markiranom putu	Split
6.7.	S.R. ž 35 S.E. ž 33 S.K. ž 12 F.W. m 36 F.M. ž 32 F.S. ž 11	Austrija Austrija Austrija Austrija Austrija Austrija	ne	poluotok Osejava	bez ozljeda, ohlađenje	turist iz bog burnog nevremena ostali na stjenovitoj obali	Makarska
24.7.	C.H. m 39 ?W. m ?	Njemačka Njemačka	?	Elbrus	oderotina lica, konfuzije trupa, lom baze lubanje (?), nesvjet	poskliznuće i 300-metarski pad pri silazu s Elbrusa na visini od 5200 m	Samobor
10.8.	V.A. m 19	Beograd	ne	Biokovo	potraga, bez uspjeha	iz kampa otisao sam na Biokovo	Makarska (koristen helikopter MUP-a)
12.8.	V.S. m 53	Zagreb	PD Risnjak	Medvednica	smrt, unutrašnje ozljede?	nepoznat	Zagreb
26.8.	M.G. m 22	Split	ne	Kozjak, Mała skala	bez ozljeda, ostao u stijeni	penjući se sam našao se na teškom izloženom mjestu	Split
23.9.	G.E. m 50	Solin	PD Mosor	Mosor	mnogobrojne oderotine i udarci, razde rotine uz oko	pri silazu pao na markiranom putu	Split
28.9.	S.J. m 69	Ogulin	ne	Kanjon Dobre	smrt utapljanjem	otisao od kuće i nije se vratio	Ogulin
17.11.	N.A. m 17	Solin	ne	Kozjak, Mała skala	lom obje potkoljenice, konfuzija glave	silazeći niz stijenu okliznuo se i pao 15 m	Split

Sniženje preplate za "Hrvatski planinar" u 1992. godini

Posljedice rata u Hrvatskoj - velik broj nezaposlenih, poskupljenje životnih troškova i sniženje prihoda - primorava mnoge planinare da se lišavaju svega što nije nužno za preživljavanje, pa će tako u многим kućnim proračunima preplata za HP postati stavka koju silom prilika valja prekriti. Pogotovo će preplata na časopis opterećivati skromne prihode umirovjenika i mnogi od njih već sada sa žaljenjem najavljuju da su nakon mnogo godina, pa i desetljeća, primorani da se odreknu časopisa koji im je prirastao srcu. Sve su to razlozi koje izdavač mora shvatiti te se prilagoditi sadašnjim teškim prilikama, predma su i prihodi Saveza drastično smanjeni. U želji da časopis i u tako teškim prilikama ipak stigne do planinara, te da im barem donekle zamijeni ratom uskraćena planinarska zadovoljstva, izdavač se odlučio na ove dvije mјere:

- Zasad odustaje od najavljenе namjere da HP počevši od 1992. godine izlazi kao mјesečnik tako da će i nadalje izlaziti kao dvomjesečnik.
- Znatno snižava visinu preplate i nastalu razliku nadoknadit će pronašenjem drugih prihoda. Posebno naglašavamo da se pojeftinjenje neće nimalo odraziti na dosad postignutu grafičku kvalitetu.

**Preplata za 1992. godinu snižena je s dosadašnjih 25 DEM na
15 DEM godišnje**

plativo u dinarskoj protuvrijednosti od 600 din. Ova cijena vrijedi samo do 31. siječnja 1992. Nakon toga datuma visina preplate bit će uskladena s tadašnjom vrijednošću dinara. Za inozemstvo je preplata dvostruko veća zbog znatno većih poštanskih troškova. Molba. Molimo planinare, koji to mogu, da kao pomoć izdavaču dobrovoljno uplate dosadašnju preplatu u visini dinarske protuvrijednosti od 25 DEM. Iako su teška vremena znamo da će takav apel na planinarsku solidarnost naići na razumjevanje kakvo su čitaoci uvijek pokazivali kada smo bili u neprilici.

Kako poslati preplatu? Ove godine ne prilažemo novčanu uplatnicu nego molimo preplatnike da je nabave na pošti ili u banci te da je sami ispišu na ovaj način. Svrlja doznaka: HP 1992; Primalac: Hrvatski planinarski savez; Broj računa: 30102-678-5535. Posebno molimo da na obrascu jasno napišete svoje ime i točnu adresu.

Otežana dostava na ratna područja. Zbog ratnih prilika mnoge su poštanske veze prekinute a velik broj poštanskih ureda zatvoren, zbog čega gotovo polovini preplatnika ne možemo poslati ni ovaj broj kao što nismo mogli poslati ni prethodni. Redakcija samo privremeno odgаđa dostavu ovih brojeva i čuva ih u skladištu do dana kada će otprema biti moguća. Nadamo se da će čitaoci s tzv. kriznih područja shvatiti da ih nismo zaboravili i da ćemo im časopis opet redovno dostavljati čim bude moguće.

Isprika. Nekim smo preplatnicima prošlog ljeta uputili opomenu radi dugovanja za časopis, iako su preplatu uredno platili. To se dogodilo zato što neke banke Savezu ne dostavljaju kopiju uplatnice ("Izvještaj o uplati") nego je zadržavaju za svoju evidenciju a Savez samo obavijeste o visini uplate, tako da redakcija ne zna tko je pošiljalac. Kako nas u tim bankama uvjeravaju, jedini je mogući način da svakom preplatniku odredimo jedni broj (kao što ga npr. imaju potrošači elektrike) te da taj broj uplatilac unese na uplatnici u rubriku "Poziv na broj". Zbog toga namjeravamo da u najskorije vrijeme kompjuteriziramo preplatničku evidenciju i tada ćemo svakog preplatnika obavijestiti o njegovom preplatničkom broju.

Preplatnici iz Republike Slovenije. U skladu s dogovorom između Hrvatskog planinarskog saveza i Planinske zveze Slovenije preplatnici iz Slovenije mogu preplatu za HP doznačiti Planinskoj zvezi Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9. Ovo je rješenje privremeno, a trajat će sve dok ne budu riješene monetarne poteškoće.

Preplata za "Planinski vestnik". Obavještavamo preplatnike slovenskog časopisa iz Hrvatske da, u skladu s gore spomenutim dogovorom, mogu preplatu za zadnje tromjeseće 1991. godine u iznosu od 180 dinara uplatiti u poslovnicu Hrvatskog planinarskog saveza, Zagreb, Kozarčeva 22 ili na žiro račun HPS broj 30102-678-5535. Ako se ne stabilizira monetarna politika, HPS će i iduće godine primati preplatu za "Planinski vestnik".

Sadržaj godišta

ČLANCI

Aleksić Nikola: Planinarski savez Hrvatske u 1990. godini	49
Belavić Mirko: Od morske obale do spojnog puta KPP-VPP	266
Berljak Darko: Deset godina, deset ekspedicija	53
Berljak Darko: Harrerovih "Sedam godina u Tibetu"	129
Berljak Darko: Stipe Božić o svom usponu na Kanch	146
Berljak Darko: Viki Grošelj: "Četiri puta osam tisuća"	176
Berljak Darko: Svim članovima HPS i čitateljima "Hrvatskog planinara"	193
Berljak Darko: Planinski bicikl i padobran za jedrenje	215
Božić Stipe: Doček	16
Božić ing. Vlado: Ana Sutlović speleolog	195
Božić ing. Vlado: Najstariji slikovni prikaz unutrašnjosti jedne spilje u Hrvatskoj	220
Čeko Zora: Oj Mosore, Mosore	72
Čujić Borić: Gorsko Zrcalo slobodno?	155
Dobrović Slaven: Speleološka ekspedicija u Batmannhöhle	78
Filipčić Anton: Pisang ili na moj način	63
Gobac Josip: Za Degenijom velebitikom	253
Gobec Marija: Zdravstveni rizici na himalajskim trekkingima	173
Gobec Željko: Orientacijsko trčanje	132
Horatin Dunja: Svi moji suveniri	67
Ivančić Andelko i Renato Podobnik: HPD "Višnjevica", Ravna Gora	82
Jagačić Tomislav: Doživljaji jednog vode puta	11
Jagarić Vladimir: Stotinu godina planinarenja po Žumberku	158, 204, 259
Jakovina Ivan: Slike iz slavonskih planina	70
Jakovina Ivan: Foto-bilješke iz slavonskih planina	250
Jalžić Branko: Jama Gradina na otoku Žirju	133
Jutrović Tomislav: Sjećanje na velikog planinara Vladimira Horvata	149
Kanajet Božidar: Orientiranje pomoću mjeseca i zonskog vremena (ure)	180
Kantura Želimir: Slap Sopot na Monsu ursi	152
Kantura Želimir: Planina je domovina	194
Kantura Želimir: Okruglica u Velikoj Kapeli	199
Kantura Želimir: Kolovratske stijene	242
Kantura Želimir: Pater Slavoljub Jelinek	256
Kizem Nikola: Katalog planinarskih značaka	30, 85, 134, 182, 231, 278
Kopić Jakša: Jerko Kirigin, vođa prve hrvatske alpinističke ekspedicije "Grenland 1971"	104
Lapenna-Brakus Barbara: Na Čileanskim planinama	222, 270
Lutz Peter: Opasnosti od proljetnog sunca	228
Makale Rudolf: Stari planinarski običaji i etika u literaturi	18
Matković Ivica: Verdon, san se ostvario	274
Mihaljević Vladimir: U susret XVI. skupštini PSH	3
Pavešić Miljenko: Planinarski izleti po našim otocima	125
Pavešić Miljenko: Tounjčicom od Rudnice do Mrežnice	202
Pavlin Tomislav: Pregled planinarskih staza na Velebitu	185
Petričević Smilja: Strah	6
Piljić ing. Ivica: Marjanski dani ili Zadnja ruža hrvatska	212
Poljak dr. Željko: Naši planinari iseljenici	25
Poljak dr. Željko: Dilema: da ili ne za planinarske kuće	26
Poljak dr. Željko: Adam Dvorski	84

Poljak dr. Željko: Planinarski časopisi u svijetu	87
Poljak dr. Željko: Dolfi Rotovnik	128
Poljak dr. Željko: Kako doći do Everesta	168
Poljak dr. Željko: Ing. Aleksandar Blažuk	177
Poljak dr. Željko: PD Kliničkog bolničkog centra "Maksimir" u Zagrebu	178
Poljak dr. Željko: Rukavina: "Baške Oštarije"	225
Poljak dr. Željko: Ing. Joško Kirigin, Kalifornija	226
Poljak dr. Željko: Kap. Gjuro Pany	268
Priljeva Đuro: PD "Sisak"	234
Priljeva Đuro: PD "Gavrilović" Petrinja	276
Pučar-Krpan Nina: Na padinama Medvednice	248
Ramuščak Dubravka: Sljeme, moj prijatelju	4
Rudan Željko: Centralna pukotina Velikog kuka	19
Rukavina dr. Ante: Kamenčići sa staza	14
Rukavina dr. Ante: Krijesnice na stazi	118
Sablek dr. Tomislav: Saharski dnevnik	165
Sajfert Branko: Pismo s izvidnice na Masherbrum u Karakorumu	61
Stanošević Milojko: Zagađivanje jame u Slivnu otrovom	233
Starić Rudolf: Planina hodočasnika	112
Strojin dr. Tone: Djelatnost, posvećena kulturi	100
Sušac Martin: Večer na Ivančici	75
Šenoa Milan: Naputak za sabiranje planinarske grade	98
Šilović Marija: Petar Zoranović, planinar našeg doba	10
Šimić Zoran: Planinarski put Bitovnja-Pogorelica-Vranica	20
Šincek Mira: U kalendaru zima, u planini proljeće!	74
Šincek Mira: Planina iznutra	213
Šincek Mira: Vraćanje u proljeće	247
Štibrić Josipa: Jednog zimskog dana u Samoborskom gorju	73
Štibrić Josipa: Deset godina naših "Planinarskih srijeda"	117
Štibrić Josipa: Dovidenja na slobodi	246
Trošelj Mirjana: Podgrizen	64
Vukušić Ante: Jesen na vrhu Budima	157
Žalica Slobodan: Jedinstveni planinarski glasnik	103
Iz uredništva:	
Nakon 47 godina opet "Hrvatski planinar"	97
Riječ uredništva i izdavača	145,286

PRILOZI

Planinarski adresar, planinarski objekti, transverzale (br. 1-2)

Statut Hrvatskog planinarskog saveza (br. 5-6)

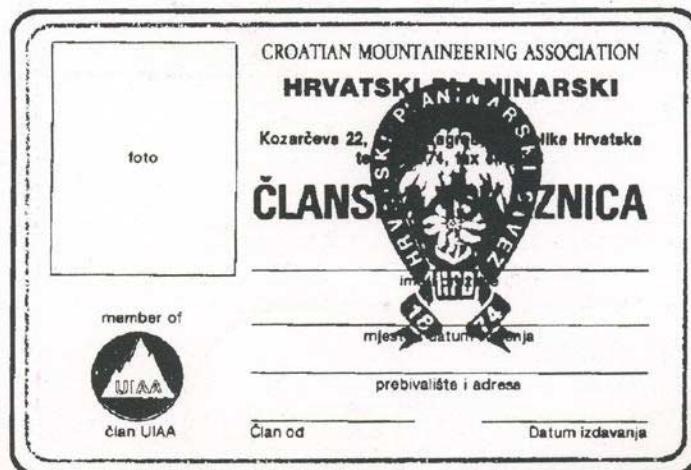
KRAĆI PRILOZI I VIJESTI

Alpinizam i ekspedicionalizam	35,141
Gorska služba spašavanja HPS	284
In memoriam	33,89,137,229
Pismo čitateljice	139
Publicistika	37,92,139,189,236
Speleologija	36,136,186,280
Sportsko penjanje	91,188,236
Vezni putevi i transverzale	36,141
Vijesti	9,38,92,141,189,237,284
Zaštita prirode	187

Nove članske iskaznice i markice u 1992. godini

Bitni događaji za našu organizaciju koji su se zbivali u toku protekle godine, počev od održavanja Redovne skupštine na kojoj je usvojen novi Statut i ime "Hrvatski planinarski savez", odluke o istupanju HPS-a iz Planinarskog saveza Jugoslavije, te prijema HPS-a u članstvo Medunarodnog planinarskog saveza (UIAA), uvjetovali su i izmjenu osnovnih obilježja članske pripadnosti kao što su članska iskaznica i članska markica. Do ove godine članske iskaznice i markice bile su svojim izgledom i formatom unificirane na razini PSJ.

Odlukom Izvršnog odbora, uz suglasnost predsjednika i potpredsjednika HPS-a, usvojeno je novo likovno rješenje članske iskaznice i markice, koje će bitno razlikuju od dosadašnjih i po izgledu i po sadržaju. Izostavljeni su svi suvišni tekstovi, kao što su upute, pravila, obavijesti i prostor za utiskivanje spomen-žigova, što je sadržano u "Planinarskom dnevniku" i drugim izdanjima HPS-a.

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO						
ADRESA						
Reg. br. HPS	Reg. br. HPD					
<i>Članska iskaznica vrijedi samo uz markicu za tekuću godinu, a služi za evidentiranje člana u HPS, u njegovom matičnom društvu i prilikom ostvarivanja povlastica.</i>						
<i>Gorsku službu spašavanja obavještavimo preko najbliže točke GSS HPS ili najbliže policijske stanice (92).</i>						
<i>Pečat HPD</i> <i>Potpis odgovorne osobe</i>						

Nove članske iskaznice uz markicu za tekuću godinu počinju važiti od 1. siječnja 1992. g., a društva će ih moći naručiti u poslovnicama HPS-a od 20. prosinca 1991. nadalje. Od 1. siječnja 1992. godine ujedno prestaju važiti dosadašnje iskaznice.

U kategorizaciji članstva također je uvedena novost. Umesto dosadašnje tri kategorije (podmladak, omladina i seniori), uvedene su dvije i to: omladina do 18 godina (redovni studenti do 27 godina) i seniori. Članovi iznad 60 godina starosti, odnosno umirovljenici bez obzira na godine, plaćat će i dobivati popusne markice za omladinu.

Radi uspostavljanja centralne kompjuterske evidencije članova u okviru HPS-a, uz članske iskaznice društva će primiti i pristupne liste (pristupnice) u dva primjerka, jedan primjerak za svoju evidenciju (kartoteku), a drugi za HPS.

UZ ČLANAK "KATALOG PLANINARSKIH ZANAČAKA"

